

Година XXVII
БРОЈ 762
6. август 1966.

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Дан
BARRY

ФЛАШ ГОРДОН

У ОВОМ БРОЈУ:

ПРОДАВАЧИЦА НОВИНА — ПРОСЛАВЉЕНИ АГЕНТ ПОКРЕТА ОТПОРА
ВЕЛИКИ НЕИМАР У ПАКЛУ ЧИКЛОРОСА НА ПУТУ КА УЛТРАХЛАДНОВИ УЗВУДЉИВА НАУЧНА МИСТИФИКАЦИЈА
БУДИТЕ ДЕТЕКТИВ ПОСЛЕДЊЕ ВЕКСТВО НАЈВЕЋИ, НАЈВИШИ, НАЈДУЉИ ПАПАГАЈ И МАФИОНИЧАР
ШАХ АНЕГДОТЕ СПОРТ ПИСМА ЧИТАЛАЦА

КРОЗ БЕКОБЕ

СПРОВОД ОД ГОДИНУ ДАНА

Када је 1259. године умро унук Џингис кана Мангу, последњи монголски цар, његово тело пренели су из Сечивана у Кину у Ортоу и Монголији. Стари извори кажу да су за време путовања које је трајало годину дана — требало је

пешице преваљати 2400 километара — носачи и њихови пратиоци присиљавали сваког на кога су наишли да им се придружи. Сваки ко је покушао да се одупре био је убијен. Тако су они на свом походу убили 20.000 људи, жена и деце.

АРХИМЕДОВА ОПКЛАДА

Године 219. пре наше ере познати старогрчки физичар Архимед кљодно се са лекаром и анатомом Еразистратом и Ерофилом у 70 талана та да ће успети да „нагера“ гранит да плива на површини течности. Архимед је ставио комад гранита у суд напуњен живом. Због велике разлике у специфичним тежинама (гранит око 3, жива 13,59) камен је заиста пливао на површини овог јединог течног метала.

НАСТРАНИ ВОЂАР

Енглески вођар Стејтсмар из Свиндорда, који је живео у прошлом веку, био је толико шкрт

да је за свако стабло јабуке у свом вођњаку држао привезаног по једног љутог пса. Пси су одлично чували воће све док једног дана нису растргли — свог господара.

Кроз нашу земљу

Бакар је леп и чист градић. Лежи у северозападном делу Бакарског залива, широког свега 2 км, а дугог 4 км. Са узвишице испод које се развило насеље, пружа се поглед на цео залив, који са тог места изгледа као језеро. Бакар је удаљен од Ријеке свега 16 км, са којом има честе аутобуске везе.

Бакар има благу климу. Дуж северне обале залива извијају извори слатке и хладне воде. Њих има и у самом граду. Посетиоци који воле хладнију воду купају се у близини тих извора, а већина одлази у увалице на јужној страни залива, где је вода топлија. За госте се повремено организују излети бродовима на острво Крк. Поред смештаја по приватним кућама туристима стоји на располагању и хотел „Јадран“, који лежи на самој обали залива.

У доба Римљана на месту садашњег града било је римско трговачко насеље Велцера. У њему се претоваривала роба која је из унутрашњости ишла преко мора. Грчки трговци су то место прозвали Болхера, а Хрвати, који су у ове крајеве дошли у VII веку, преименовали су тај назив у Бакар или Бакар. Бакар се развио као трговачка лука и успео је конкурисати Ријеци. Почетком XIX века имао је флоту до преко 100 прекоморских једрењака, развијену трговину и бродоградњу.

На слици: поглед на део Бакарског залива и Бакар са пута којим се иде на плаже на јужној страни залива.

БАКАР

МАРИЈЕ ПРВИ И ПОСЛЕДЊИ

У првом броју енглеског филателистичког часописа „Магазин за скупљаче марка“, објављеном 1863. године, писало је: „Нема случајева фалсификовања марка нити ће их икад бити. Разлог је неоспорно тај што за такав преступ нема довољно материјалног подстицаја. Другим речима, то се не исплати.“ Аутор ових редова очигледно је потценио развој филателије.

Године 1905. у једном париском хотелу појавио се елегантан човек беспрекорног понашања. Рашчуло се да је то Марије I, краљ мале државе егзотичног имена „Се-дан-гу“ која се налази негде на Далеком истоку. Гост, који је у свом држању имао нечег краљевског, није оповргао те приче и уско-

ро је читав Париз говорио о Марији Првој. Интересовање за источњачког владара постало је још веће када су у Паризу видели поштанске марке његове земље. Гомиле фи-

лателиста просто су опседали краља Марија и врата његовог хотелског апартмана нису се затварала од јутра до мрака. За свега неколико дана приход од продаје марка „краљевине Се-дан-гу“ достигао је за оно време баснословну своту од 800.000 франака.

А онда су једног дана из хотела ишчезли и краљ Марије и његове марке. Ни данас се не зна да ли је полиција икад пронашла „Марија Првог“. Сигурно је само то да ни један филателиста ни у најдетаљнијем атласу није успео да пронађе његову краљевину, мада су сви, чим се дознало за „краљев“ нестанак, грозничиво почели да проучавају географију Далеког истока.

АНЕГДОТЕ

ДА ЛИ ЈЕ ПАМЕТНО

Француски књижевник Апри Диверноа често је проводио викенде на обали Баскијског залива. Једном приликом, кад је попуњавао уобичајени формулар у рецепцији хотела једна мува слете на формулар. Диверноа се тада окрете портирџи и иронично му рече:
— Питам се само да ли је pamетно одести у оваквом хотелу где, одмах по доласку, муве слећу да би виделе број ваше, собе?

НИЈЕ ЊЕГОВ СТИЛ

Чувеног француског писца Волтера замоли једног дана собар да му напише једно писмо. Пошто га је написао Волтер му га прочита и упита:
— Да ли сам погоднио шта си хтео да кажеш?
— Нисте сасвим — одговори собар — и молим Вас додајте да се због тога извињавам пошто ми је писмо други писао.

ПУЧЕНИЈЕВ СПОМЕНИК

Композитор Ђакомо Пучини једном је сломио ногу. Ставили су му је у гипс и он је морао да лежи у кревету. Пријатељи су долазили распитујући се како му је.
— Одлично се осећам — хвалио се болесник — и срећан сам: већ ми се подиже споменик.
Посетиоци су га гледали с неразумевањем. Одбацивши покривач показао им је болесну ногу у гипсу и рекао:
— Видите једна нога је већ готова.

Ripley's Вероватли ишли не!

НАЈЧУДНИЈИ СТРЕЛЦИ НА СВЕТУ
УЧЕСНИЦИ СТРЕЛАСКИХ УТАКМИЦА У ТАМБЕГУ / АУСТРИЈА / ПУЦАЈУ НА МЕТЕ ПОСТАВЉЕНЕ НА УДАЉЕНОСТИ ОД 130 МЕТАРА, НА СУПРОТНОЈ ОБАЛИ ЈЕЗЕРА ПРЕБЕР — АЛИ ЦИЛАЈУ НА СЛИКЕ МЕТА КОЈЕ СЕ ОГЛЕДАЈУ У ВОДИ!

ОВА ТАКМИЧЕЊА ОДРЖАВАЈУ СЕ ОД 1834. ГОДИНЕ.

КАТЕДРАЛУ СВ. ПАВЛА
У МАКАУ / КИНА / ЧИНЕ У СТВАРИ САМО ВЕЛЕЛЕПНО СТЕПЕНИШТЕ И ФАСАДА — ОСТАЛИ ДЕО ЗГРАДЕ УНИШТИО СЕ ПОЖАР ПРЕ 131 ГОДИНУ

ЗАКОПАНО СЕМЕЊЕ
ПОСЛЕ ЦВЕТАЊА БИЛКЕ КИКИРИКИ СТАВЉЕНИЦЕ НА КОЈИМА СУ БИЛИ ЦВЕТОВИ ПРОДИРУ У ЗЕМЉУ ГДЕ СЕ ПЛОД РАЗВИЈА И ЗРИ

ПРВЕ ЦИПЕЛЕ С ОТВОРЕНИМ ПРЕТИМА
ДРАГИМ КАМЕЊЕМ УКРАШЕНЕ ЦИПЕЛЕ С ОТВОРЕНИМ ПРЕТИМА, КОЈЕ СУ БИЛЕ У МОДИ 615. ГОДИНЕ ЧУВАЈУ СЕ У МУЗЕЈУ У ЦИРИХУ / ШВАЈЦАРСКА /

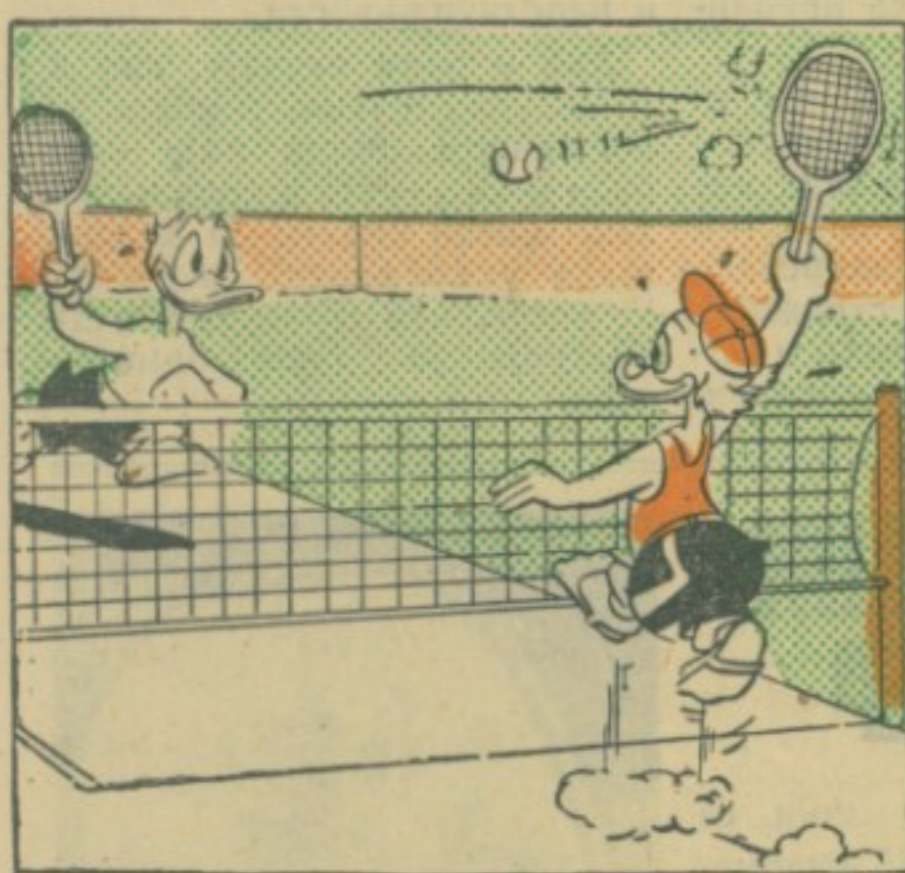
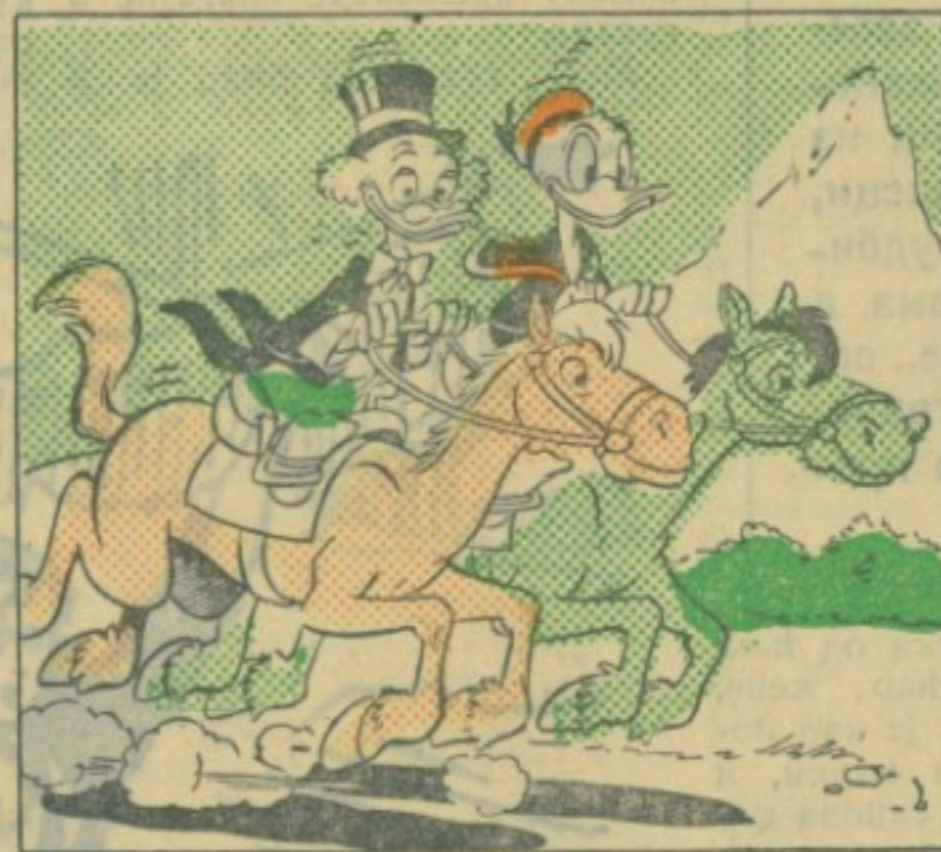
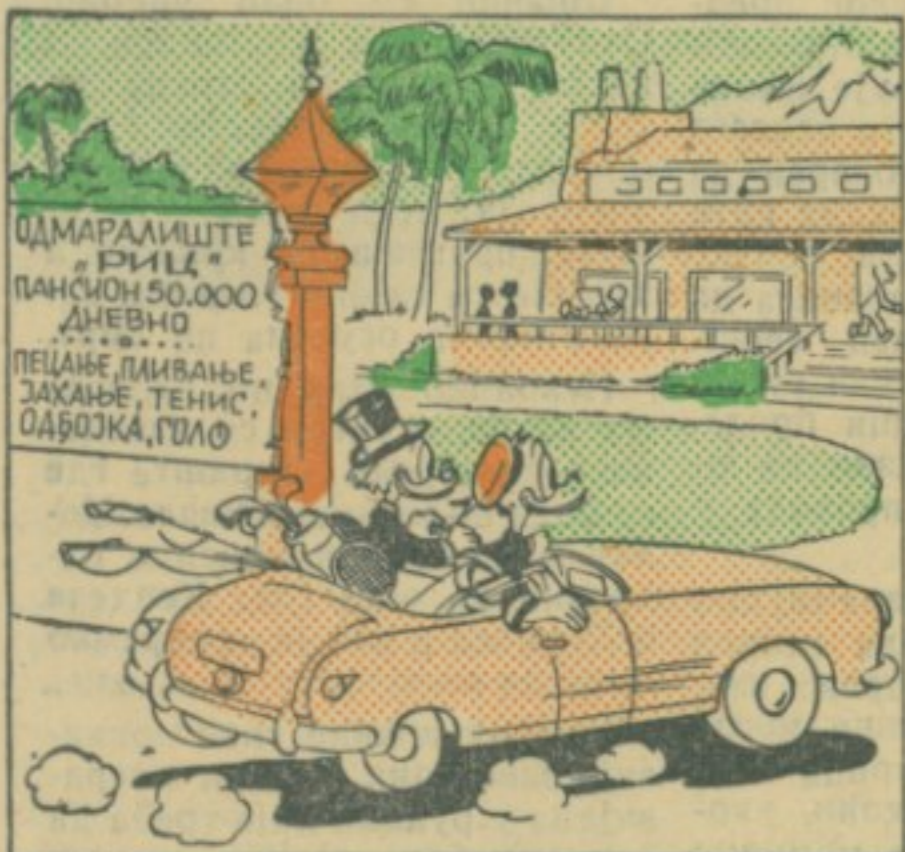
СЕР Вилијем ПЕПЕРЕЛ
БИО ЈЕ ПРВИ АМЕРИКАНАЦ КОЈИ ЈЕ ДОБИО ЕНГЛЕСКО ПЛЕМСТВО ЈОН ЈЕ ПОСТАВЉЕН ЗА ВРХОВНОГ СУДИЈУ ДРЖАВЕ МЕДИ ПРЕ НО ШТО ЈЕ ПОЧЕО ДА СТУДИРА ПРАВА / 1730 /

УКРАШЕНИ Вештачки Младенци
АЦТЕКИХ ЖЕНА ПРАВЉЕНИ СУ ПОМОКУ УМЕТНИЧКИ ИЗРАДЕНИХ ПЕЧАТЕ ОД ПЕЧЕНЕ ИЛОВАЦЕ

© King Features Syndicate, Inc. 1966. World rights reserved.

WALT DISNEY

ПАЈА ПАТАК

СПОРТ

СПОРТСКИ КАЛЕИДОСКОП

Када би постојао извод из књиге рођених и за фудбал, у њему би стајало: Име новорођенчета — ногмет.

Година, месец и дан рођења — 26. октобар 1863. године.

Место рођења — Енглеска, Лондон, улица Греј-Квин.

Најстарија фудбалска награда навршиће ускоро 100 година: основана је 1872. године. Ви сте се свакако већ досетили, да је то награда за коју се боре енглески фудбалери: Куп Енглеске.

Рекорд фудбалске дуговечности држи Енглец Стенли Метјуз. Он је у 50. години још играо за репрезентацију Енглеске.

За време одржавања енглеског фудбалског првенства за 1922. годину, Минтер, вођа на вале једног од тимова, дао је у току једне утакмице седам голова. Његов тим је ипак изгубио тај сусрет са 7 према 8.

У року једне фудбалске утакмице судија претрчи просечно десет до дванаест километара.

Анри Фарман, пионир француског ваздухопловства, био је први човек који је успео да прелети један километар "апаратом тежим од ваздуха". За то је добио златну медаљу и велику новчану награду.

У једном малом месту у бугарском делу Тракије пастири су основали фудбалски клуб. Пред прву утакмицу заборадили су да затворе своје овчарске псе. Кад су пси видели своје господаре како се боре с незанцима, улетели су на игралиште и све противнике натерали у бекство.

Енглеска реч "рекорд" првобитно је означавала записник у који су уношене одлуке парламента и од којег се захтевала апсолутна тачност. У данашњем, спортом смислу израз "рекорд" употребљава се тек од 1883. године.

У 14. веку једна врста фудбала толико је постала популарна у Енглеској да су је краљеви Едвард II и Едвард III морали забранити нарочитим одлукама у којима је стајало да та игра "смањује одбрамбену снагу државе, јер одвраћа младиће од стрељачких вежби".

Године 1824. нека девојка из веома богате енглеске породице била је толико убеђена да цокеј Цем Робинсон не може победити на коњским тркама па је свечано изјавила да ће се, ако он победи, удати за њега. Робинсон је победио и каприциозна девојка испунила је обећање.

У току једне аутомобилске трке дуж Азурне обале, возачу Корнијеу покварила се ручица за мењање брзина тако да су кола могла да се крећу само уназад. Аутомобилиста је мирно окренуо своје возило и возећи унатраг кроз

опасни кланац Тирби, који се диже изнад мора 507 метара, стигао знатно пре осталих такмичара.

Почетком нашег века били су веома омиљени скокови у даљину — бициклом. Да би успели да изведу скок такмичари су на управљачу имали нарочита крилца.

Мерењем је било утврђено да је директан ударац чувеног боксера Џоа Луиса у његово "златно доба" достигао брзину од 204 километра на час. Демпсејев ударац био је још бржи: 217 километара на час.

Као што се данас дивно изванредним спортским успесима, тако су се у 14. веку сви дивили француском краљу Буникулу који је могао да у пуној витешкој опреми скочи коњу у седло. Треба додати да су иначе витезове у оклопу подизали на коња помоћу нарочитог чекрка.

Када је 1882. године аустралијска репрезентација победила енглеску у крикету, многи листови у Великој Британији изишли су са црним оквиром.

Млада дактилографкиња Берил Свен била је прва жена која је учествовала у мотоциклистичким тркама. То је било 1962. године.

Цокеј с најдужом каријером био је Американац Леви Берлингем. У тркама је почео да учествује као дете, а последњи пут је јахао као цокеј у једној трци одржаној 1932. Тада је имао 80 година.

Уређује: Паја Патак

ЛУДА СРЕЋА

Возећи бицикл Паја Патак обори једног пешака. Брзо му приђе, подигне га, очисти га од прашине и рече: — Ви можете да кажете да занста имате луду срећу! — ?... — Да, да, јер ја обично возим аутомобил.

— Е, баш имаш среће, напољу пада кима.

ЧЕКАЈУ САМО ЊЕГА

Паја Патак, чувар зоолошког врта пише управнику врта који се налази на одсуству: — Поштовани господине уп равниче, са горилом није све у реду. Утучен је и не једе скоро ништа. Очигледно је да му је потребно друштво. Пишите шта треба да радимо док ви не дођете.

НА ИВНА БЕЛА

Прелазећи раскрсницу Белка, изненада зачује звиздуок саобраћаја. — Зар ви нисте приметили црвено светло? — упита је он љутито. — Приметила? Због чега бић морала да га приметим? Па зар нису сва црвена светла иста?

Е, Онда ГОНДОЛУ

Шилја једног дана излази из кафане мало веселија и наљеће на једног официра у летњој униформи. — По... Позовите ми један такси — каже Шилја. — Па зар ви не видите да сам ја марински официр. — Марински официр? — Е, онда ми позовите гондолу.

БАШ ИМА СРЕЋЕ

Белка и Шилја се посвађали. Шилја узима капу, одлази до врата и љутито каже: — Доста ми је свега. Одлазим од куће. — А куда ћеш? — Не знам. Само знам да ћу отићи некуд далеко, у Индију или Јапан — каже Шилја и отвара врата, гледа напоље, затвара врата и враћа се: — Што је досадан мој маћу брат, по цео дан плаче! — А зар ти не би плакала кад не би имала косу, зубе напоље, затвара врата и враћа се: — одбруси јој Влаја.

ЗАР ОНА НЕ БИ ПЛАНАЛА

Мала Патина коминица Маца каже Влаји: — Што је досадан мој маћу брат, по цео дан плаче! — А зар ти не би плакала кад не би имала косу, зубе напоље, затвара врата и враћа се: — одбруси јој Влаја.

ЖЕНЕ ПИРАТИ

ОСВЕТА баронице КЛИСОН

У дугој историји морског пиратства забележено је много женских имена. Прва жена-пират помиње се у једној старој хроници из 8. века пре наше ере. Готово сви летописци, импресионирани њиховим необичним судбинама, обавили су њихов живот легендама а њих претворили у романтичне јунакиње, осветнице окаљане породичне части. У ствари, све ове жене постале су пирати из много прозаичнијег разлога: жудње за платом.

Један галски дворанин по имену Оливер де Клисон из Нанта изјавио је једном, јавно и пред великим скупом, да на другој страни канала, у Енглеској, не живе само разбојници, већ и честити људи чије би присуство за „округлим столом“ чинило част сваком краљу, међу њима и француском. Краљ Француске примио је то као личну увреду. Слободумног барона су ухватили, пребацили у Париз, подвргли испитивању и мучењу и најзад му јавно одрубили главу. То се догодило око 1315. године.

Његова жена се заклела да ће се осветити. Продала је драгоцености и имање, опремила три брода, и унајмила морнаре који су били спремни да се за добру награду ставе под заповедништво не само једне жене, већ и самог сотоле. Баронеса је повела са собом и своја два сина.

Када су све припреме биле завршене, мадам Клисон је наредила да се дигну једра и отпустила је из Нанта праћена подсмехом грађана и градских отаца јер њен поступак нико није узимао озбиљно. Али, убрзо су сви они морали да промене своје мишљење.

Није прошло ни неколико седмица а у Париз су почеле да пристижу жалбе настрадалих: малобројни и правим чудом спасени путници, још дрхтећи од страха, описивали су страховите гусарске нападе, покоје и немилосрдно уништа

вање брода. И сваки од њих са ужасом се сећао жене, праве фурије, која је као помахнитала витлала мачем, и њених недораслих синова који су не мање крвожедно ударали сабљама.

Бароница је брзо заборавила своју заклетву и од осветнице постала обична морска гусарка која је терорисала мирно становништво и палила приобалска насеља. Читаве мале флоте једрењака гониле су је океаном, али је нису могле ухватити. Она је или нестајала без трага или се од гоњеног претварала у нападача и тада нико није могао рачунати на њену милост.

Изненада су њени напади престали. Нико није знао шта се с њом и њеним бродом догодило. Највероватније је да се бароница Клисон отиснула на Атлантски океан и негде на пучини запала у буру. И тако су таласи учинили оно што није могла цела флота француског краља.

У другој половини 16. века енглеско гусарство доживело је први расцвет. „Дентлмени среће“, како су их називали, благословени руком саме краљице Елизабете, прозване Велика Лиси, кретали су на подухвате, да уништавају и пљачкају непријатеље енглеске круне, а нарочито шпанске и португалске бродове. Али нико им није замерао ни кад би напали бродове неутралних земаља. Опљачкано благо „поштено“ је дељено

између краљевске благајне и гусара. Међу гусарима било је и

племива и људи блиских двору. Чланови породице Килгреј служили су енглеском двору као министри, дипломати и високи чиновници. Али, они су истовремено били и пирати које је срећа увек пратила: жалбе на њих увек су завршавале свој пут у тајним фиокама судија и чиновника адмиралитета. Ручка је руку мила.

Једном од потомака те племичко-гусарске породице, шездесетогодишњој леди Килгреј, припадао је породични замак Авенак с дивним погледом на море, у близини града и луке Фолмут. Младост ове леди није протекла без греха. Њен отац, познати пират из Сафока, често је водно девојку на своје походе и она је поред њега имала шта да научи. Временом је изгубила о-

душевљење за авантуре и наставила се у свом замку где је спокојно дочекала седму деценију.

Случај је хтео да је у то време један ханзеатски брод претрпео хаварију и, бежећи од буре, бацно сидро у фалмутској луци, баш насупрот замку Авенак. Капетан је био спокојан: био је уверен да горе, у високој кули, седи преставник енглеске круне чија је дужност да звони на забуну и опомене град ако би се случајно појавио какав гусарски брод. У то време између Енглеске и ханзеатских градова није било размирица. Простодушни морнар није ни слутно да тамо, у замку, крај прозора у топлој и удобној соби уместо краљевог преставника седи леди Килгреј и зналачки процењује његов брод: носивост — сто педесет тона и толико натоварен да у води седи све до саме црте геза. Леди Килгреј се потајно распитала и дознала да брод носи драгоцен терет. Поред тога дошпанули су јој да су се сопственици брода, два Шпанца, искрцали на обалу и да време проводе у лучкој крчми.

„Колико ми већ дана тај проклет брод поиграва испред самог носа. То је право изазивање“ — није више могла да издржи господарица замка и једне тамне ноћи, украдвши се са својим момцима у барку, бешумно се приближила једрењаку.

Како јој је добро дошло искуство из младости! Окретно као мачка и брже од свих момака узверала се на палубу и ушницом секире размрскала главу полууснулом стражару. Њени момци су се тихо и брзо разрачунавали с посадом.

Затим су дигли једра и узели курс према Ирској односећи већи део плена с намером да га тамо уновче. А незајакљива леди је заједно с лажним Кендлом и Хокисом, зараслом стазицом пренела у замак Авенак најбољи део: бале првокласног сукна из Фландрије и два сандука пуна шпанских талира.

Сутра дан су сопственици брода дигли узбуну, али су им месне власти посаветовале да напишу тужбу и да се званично обрате суду. После многих натезања суд је утврдио да је брод заиста нестало, али ко је кривац и како је крађу извео остало је и даље непознато.

Шпанци су били упорни. Отпутовали су у Лондон и најзад успели да стигну до једне високе личности. И — о чуда! — правда као да је ликовала: леди је била ухапшена, проглашена кривом и заједно са својим главним саучесницима осуђена на смрт.

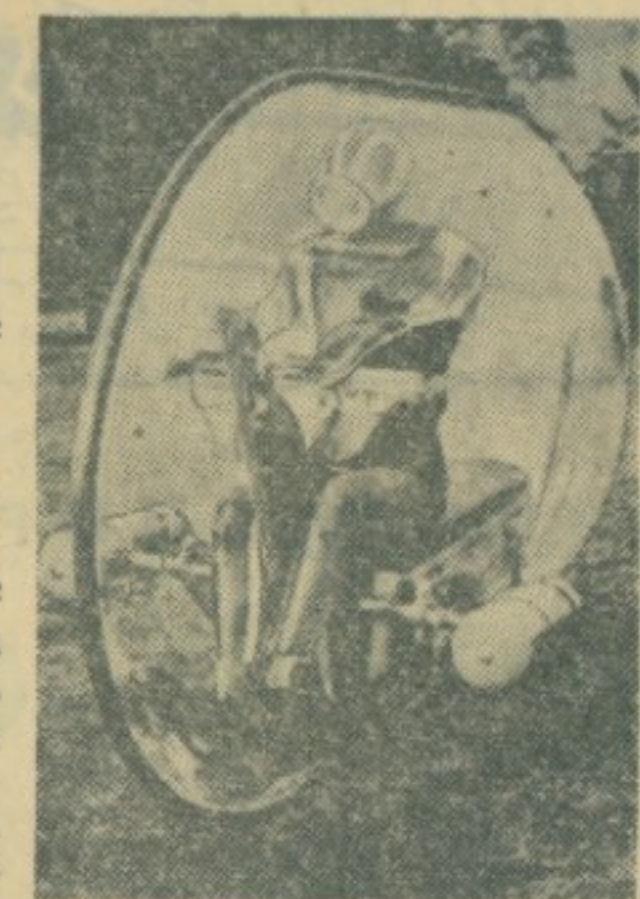
Неколико дана по изрицању казне, осуђени су изведени у затворско дворниште где су била подигнута вешала. Целат је по свим прописима отпратио на онај свет Кендела и Хокиса и већ је припремао омчу за племениту леди, али...

Богињу правде увек приказују завезаних очију и с теразијама у рукама које треба да буду симбол непристрасности и непоткупљивости.

Али у овом случају, као и у многим другим, марама на богињиним очима није била много густа и кроз њу се лако могло видети ко досипа злато у краљевску ризницу. У последњем тренутку леди Килгреја је била помилована.

ПОДВОДНИ СКУТЕР

Подводни скутер који се креће брзином од 15 километара на час, окреће се у месту, па чак прави и пируете, британски је проналазак. Ручковање овим скутером није тешко; потребно је само да возач има на себи гњурачко одело. Овај скутер се налази у некој врсти кабине направљене од провидне пластичне масе, има два седишта и два мотора који се напајају из акумулатора смештених са сваке стране кабине, од којих сваки покреће по једну елису. „Водени баласт“ чија је запремина регулише помоћу збијеног ваздуха омогућава да се контролише дубина.

Апарат, је недавно приказан на Међународном конгресу подморских гњураца и испробан је више пута са успехом, и то на дубини од 30 метара.

ИН ДИЈАНСКА БАЈКА

ПРЕРИЈА, ВЕТАР И СУНЦЕ...

Ветар је са презиром дувао над Преријом а затим се шућурило у подножју брега да би се мало одморио и на миру размишљао о свом сину...

— Ова Прерија ме већ нервира својим глумим захтевима! А и Сунце ме нервира својом дрскошћу! — гунђао је Ветар. — Он им не припада! Он је мој син! Само мој син! Уосталом, ко је освежавао његово уморно ознојено тело кад га је ово дивље Сунце преко целог дана боцкало својим ватреним бодежима? Ко, ако не ја, Ветар? А ко је надалеко преносио његова она жни човечији смех? И ко му је помагао при јахању?.. Ко је брисао његове трагове кад су га гонили? Ја, опет ја, и увек ја! Ветар!

— Не претеруј! — подсмехивало му се Сунце које је управо залазило за брежуљак. — Ти понекад бринеш ове трагове, али чешће бринеш и оне који одређују правац његовог пута. Зар си ти, Ветре, слеп? Зар не видиш лице овог човека? Ова препланула кожа, зар то није моје дело?

— Шта? — згрануо се Ветар. — Ти мислиш да је овај коњаник твој син? Па ти си зиста луд! Гле, види како на мента свој шедир...

— Да му га ти не би збацио! — пресече га Сунце. — Не — рече Ветар. — То је због тога што се он тебе боји! Уосталом, изузев мене, овде те се сви плаше. Мој син те мрзи. Он ти никад неће опростити што си исушио његове реке и учинио да умру од жеђи његове животиње...

Прерија, која је све то слушала, уздахну. Какве будалаштине причају ово двоје! Она би могла да каже нешто више о неделима Ветра и Сунца! Па зар их она сама није подносила већ тако дуго! Исушена и ишибана ветром, испечена сунцем? Зар њена зелена кожа није носила трагове њихових недела? Али Прерија, која је научила да трпи у тишини, није хтела да се препире са њима. Овај коњаник који је сада галопирао, ту доле по њеним путевима, није могао да буде син ни Ветра ни Сунца, пошто је већ био њен син!

— Гле, погледај Прерију

— гунђао је ветар — како се таласа од задовољства кад он тако галопира.

— Не веруј јој ништа, Ветре! — додало је Сунце. — Она му припрема клопку. Видећеш како ће отворити испред њега једну од својих проклетих непознатих провалија и гурути га унутра! Ако то буде училила закљичем се да ћу јој спржити сву њену високу траву, на коју је она иначе тако поносна! — љутило се Сунце.

— Не мешај се у то, Сунце! Ја сам довољно одрастао да помогнем сам свом сину! Довољно ће бити да пустим јачу олују и да га зауставим и на време обавестим!

— Охо! — подсмевало се Сунце — Олују! Па ти ниси способен да му донесеш ни мирис пуме која га је јуче вребалала!

— Ех, — где сам тад био — извињавао се Ветар. — Уосталом, и не може се увек бити на сваком месту...

— Како ја могу! — ликовало је Сунце! — И чим сам је приметио поставио сам се тако да је мој син на време спазии њену сенку. И он је само

једном нанишанио! Али с каквом тачношћу.

— Да, кад се ти не би испречио између њега и његовог циља и твојом заслепујућом светлошћу спречио га да нишани!

— Ох! То се само једаом догодило...

— Да а могло је да буде и последњи пут, Сунце! Ника

да бих могао да ти опростим смрт мог сина. Али захваљујући мени све се добро завршило! Право је чудо како једна мало јача олуја пуштена у правом тренутку може да промени правац метка!

Прерија је и даље ћутала. Добро је знала да не би могла да убеди ова два тврдоглавка да је она тада, када

су непријатељи гонили њеног сина, одиграла тајну улогу. Зар није она понудила онај дивни скривени кутак и омогућила му да се на време сакрије, да би их затим заобишао и изненадио?

— Уосталом — додато је Прерија, ја верујем да ол зна да је само мој син. Он је срећан... Он пева... Али куда се он то упутује?

Коњаник је галопирао ка брежуљку и Прерија се сва најежи, узнемирена...

И Ветар поче да се помера да би га пратио, а Сунце, горе, поче да кличе од радости... Он иде ка мели... Видите добро да иде ка мени! И победоносно га обасја својим зрацима, а Ветар поче нежно да га милује по лицу док се Прерија благо таласала...

— Он је само мој — сањарила је она.

— Он је мој — мрмљао је Ветар.

— Он је мој — тврдило је Сунце.

Али како човек са истим задовољством полуди своје лице и Сунцу и Ветру и како је са истим задовољством гazio по дивној зеленој Прерији, препирка се настави... Препирка која је почела ко зна кад и наставила се и до наших дана...

У ствари, нико никада није сазнао да ли је коњаник који је тада јахао био син Прерије, Ветра или Сунца...

Неисцрпна је ризница необичних и потпуно бесмислених америчких закона који су још и данас на снази.

ЗАБРАЊЕНО ЈЕ...

Становници Детроита, у држави Охају, не смеју да униште свој радио-апарат ма колико да је стар. Чак ни кад се више не може поправити.

Њу Џерси се заиста може похвалити једним заиста необичним законом. Тамо закон забрањује да се јагоде, малине и купине беру ногама.

Становницима Спартанбурга, у држави Јужној Каролини, нарочитом наредбом градских власти забрањено је да на гробљима једу лубенице.

На подручју града Нормана, у Оклахоми, строга казна очекује шофере који за време војње читају хумористичке књиге.

У држави Индијани законом је забрањено менјати однос између пречника и обима круга. Како би се тај однос уопште могао променити — нико не зна.

Америчка савезна држава Луизијана забрањује свим грађанима да гргоре на јавним местима.

У граду Толеду, у држави Охају, законом је забрањено бацати на људе — змије.

У Канзасу је још на снази закон по коме на улицама града Лоренса нико не може да под шеширом носи пчеле.

У граду Клинтону, такође у Оклахоми, законом је забрањено грубо поступање са — аутомобилима.

Један закон савезне државе Масачусетс забрањује двобоје воденим пиштољима.

Америчка савезна држава има закон који предвиђа казну за сваког ко погрешно изговори њено име.

ИЗ ИСТОРИЈЕ БРОДОЛОМА

На дан 15. јуна 1866. године око 4 сата по подне домороци једног малога хавајског села су изнели из једног чамца 15 полуживих људи који нису могли ни да се крећу ни да говоре. По телу су имали тешке опекотине од сунца јер им је одело било тако поцепано да су практично били наги. Ти људи су провели на мору пуна 43 дана и за то време је њихов чамац, дуг шест метара, превалио око пет и по хиљада километара. За цело то време они су се борили против страшног тропског сунца, глади и жеђи. Тај подухват спада међу највеће епопеје које су се одиграле на мору.

Несрећа је почела хаваријом једног од најбржих америчких бродова у то време, „Хорнета“. Чудним случајем та несрећа је прославила једног потресно описаног трагедију бродом и драматично спасавања једног дела посаде био је Марк Твен, један од најпознатијих америчких писаца свих времена.

После седам дана, киша падала сваке ноћи. Капетан је забрањено сваку употребу резерве воде, већ су пили кишу коју су хватали у све расположиве судове, па чак и ципеле. Са храном је ишло теже али су се и ту некако сналазили јер су скоро сваког дана уловили по неку рибу.

После десет дана путовања уместо да стигну до острва били су тек на пола пута до њега. Невреме и неповољан ветар окретали су чамац готово укруг. Зато је капетан Мичел предложио да се чамац одвежу и да сваки иде за себе. Морнари из остала два чамца су се бунили јер су имали неограничено поверење у капетана. Али им је он објаснио да овако има мало наде да икад стигну до острва. Тако су одвезани чамац запловили сваки за себе.

Сутрадан је била недеља. Целе ноћи је дувао јак ветар а велики таласи ударали у чамац. Када је свануло морнари са капетаном видели су само један чамац. Другог није било. Таласи су претворили чамац и нико се није спасао из њега. Људи из дру-

**ПРОТИВ
ВАТРЕ,
ГЛАДИ
И ЖЕЂИ**

Главни јунак целе те трагедије је капетан „Хорнета“ Мичел. Стар 53 године, он је био искусан морски вук који је прошао кроз све могуће недаће на мору. Веома интелигентан, храбар и снажљив он никада није имао проблема са својом посадом, јер је имао урођени дар заповедника и човека који зна да командује. Када су га Хавајци извадили из чамца, после шест недеља глади и жеђи, био је тежак само 44 килограма.

Последње путовање „Хорнета“ је било од Њујорка за Лос Анђелос. И 3. маја ујутру брод се налазио јужно од Кејп Хорна када је непажњом једног морнара на њему избила ватра. Наиме, морнар је оборно карбидну лампу која је запалила буре с барутом и ватра се брзо ширила. Морнар је уместо да зове у помоћ покушао сам да угаси ватру што му није пошло за руком. Када су остали осетили ватру и појурили на палубу било је већ касно.

Узалуд је капетан Мичел предузео све што је могао да ватру локализује. Ветар је носио ватру преко целог брода страховитом брзином, тако да је убрзо било захваћено и потпалубје. Капетан је наредио да се спусте чамац за спасавање и да се у њих стави што више хране. Али, када су морнари сишли у магацин наишли су само на пламен. Једино су успели да спасу три сандука кекса и 12 галона воде.

Целокупна посада, 47 људи, укрцала се у три мала чамца. У сваки чамац је био убачен по један сандук кекса и по 4 галона воде. То је било све што су могли да сместе јер су чамац ионако били мали. Да се чамац не би одвојили један од другог били су привезани, што је успоравало кретање.

По оцени капетана Мичела најближе острво Клариион било је удаљено око 1800 километара и под повољним временским условима могли су да стигну до њега за десет дана. Сем тога, постојала је нада да наиђе и неки брод, пошто су се налазили на правцу којим су бродови пловиле.

У почетку проблем воде није постојао јер је, у току пр-

капетан Мичел давао само по пола кекса на оброк јер рибе није увек било. Исто тако, било је дана када нису имали ни капи воде.

Тридесет и другог дана, док је капетан делио храну, неколико људи је почело да протестује а један је чак извадио и нож из чепа и пузећи пошао према капетану. Међутим, капетан Мичел је наредио да се један део ципела исече и кожа жваће. На тај су начин људи имали утисак да нешто једу. Када су појели све ципеле јели су марамнице, кошуље и делове одела.

Људи су били тако изнемогли да више нису могли да лове рибу већ су чекали да им понека летећа риба падне у чамац. У почетку су рибе сушили да би биле укусније док су касније јели све што се могло сажвакати. Четрдесет и другог дана видели су птице у ваздуху и тада су знали да нису далеко од земље.

Сутрадан, око десет и тридесет, један од морнара је почео да виче: „Земља! Земља!“ Нико му није веровао, јер то није било први пут да се некоме учини да види земљу. Али, морнар је и даље викао и други су почели да гледају у правцу у коме је морнар показивао. И, заиста, после више од шест недеља видели су земљу!

Капетан Мичел је тражио од људи да покушају да веслају да би се што пре приближили копну. Међутим, људи су били тако изнурени да нису могли чак ни весла да држе. Многи нису уопште могли да говоре ни да се крећу. Срећом по њих струја је гонила чамац право ка копну. Сати су пролазили скоро као вечност.

Када су домороци погледали у чамац за тренутак им се учинило да су у чамацу сви мртви. Ипак су видели да по неки од тих „мртваца“ мрда и зато су завеслали ка обали. На обали су дознали како су се мучили ти људи. Месецима су се опорављали. И то не сви. Тројица су убрзо умрли. О људима из остала два чамца никад се ништа није чуло.

ЛЕКАР — ЗАМОРЧЕ

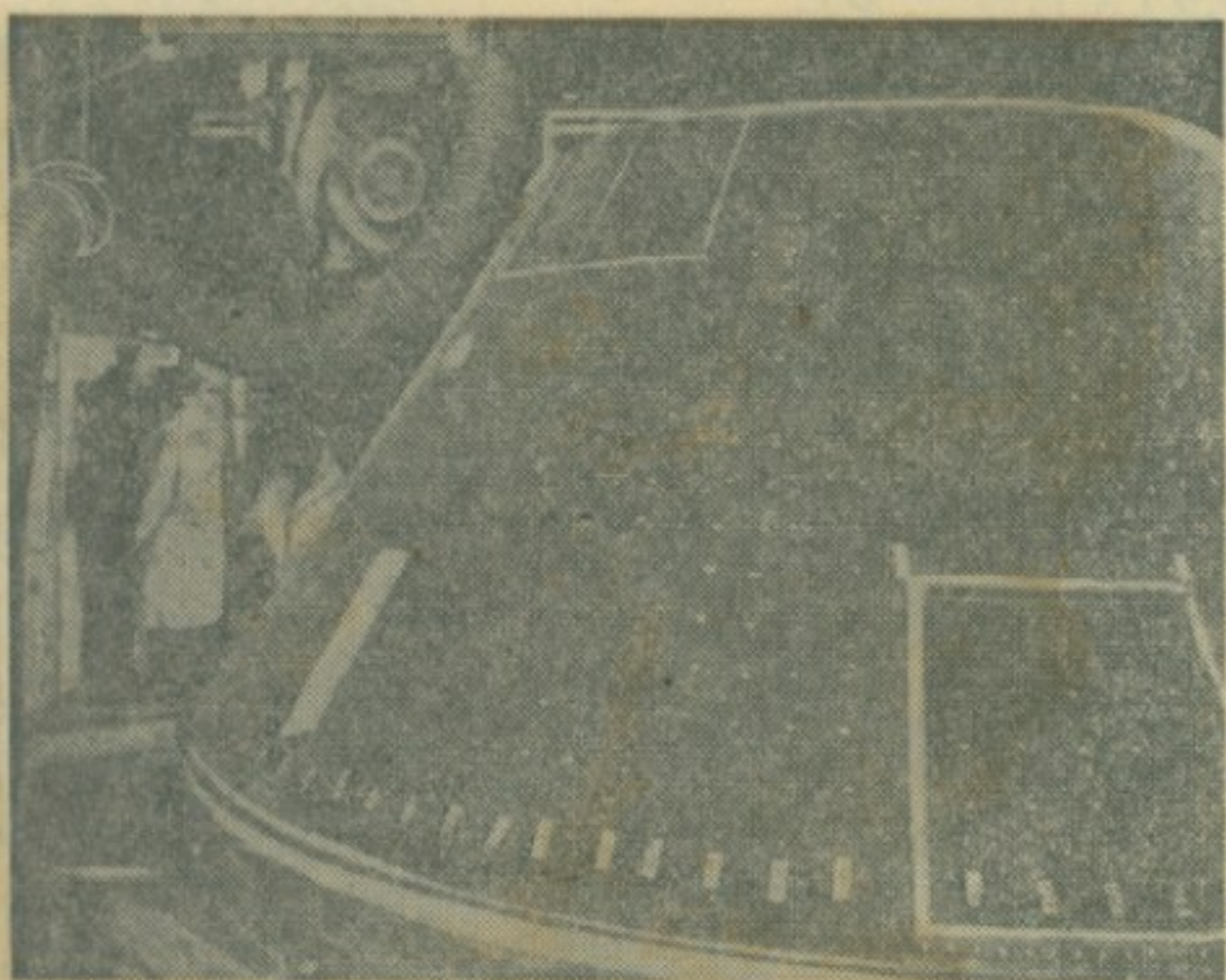
Сваког јутра, у 8 часова, доктор Патрик Лотер пешице полази на своје радно место у болницу Свеог Бартоломеја у Лондону, и при том бира најпрометније лондонске улице за које се сматра да су

по загађености прве на свету. Шетња коју доктор Лотер свакодневно предузима да би пуним плућима удисао гас који испуштају возила спада у област његовог научног рада. Наиме, доктор Лотер је један од специјалиста за загађивање атмосфере и као добровољно заморче сам на себи испитује његово дејство. Одмах по доласку у лабораторију доктор Лотер се затвара у неку врсту херметичког стакленог кавеза, затим ставља у уста једну хроммирану цев и у њу издувава ваздух који је дотле на улици удисао. Један апарат, који иначе представља најновији изум у медицинској електроници омогућава да се изврше сва мерења и одреди

штетан утисак загађеног ваздуха на докторов органizam. Помоћу једног осцилоскопа, слика његових плућа и бронхија појављује се на екрану и њу касније специјалисти да има пажљиво проучавају.

На питање новинара због чега се он прихватио добровољног заморчета доктор Лотер је рекао: „Ми још не знамо тачно из којих разлога се, кад загађеност ваздуха превази извесни ниво, повећава проценат оболелих особа — нарочито од бронхитиса — као и смртност. По мом мишљењу томе је узрок материја Х коју ја још увек покушавам да идентификујем. Вероватно је да се ради о скупу материја, додао је на крају доктор Лотер.

КАКО СЕ ВРАТИТИ СА МЕСЕЦА

Један од главних проблема, који се постављају пред конструкторе васионских летелица јесте заштита васионске кабине од интензивне топлоте која се ствара приликом њеног трења у гушћим слојевима атмосфере при повратку на земљу. Да би се решио тај проблем у САД се врше многи експерименти. Направљен је нарочити штит, који херметички затвара кабину и у стању је да издржи температуру од 150 степени испод

нуле у близини Месеца, а у повратку на Земљу да изолује космонауте од температуре од 5.500 степени изнад нуле, која ће се развити услед трења. Заштитна капа је начињена од стаклених влакана испреплетаних попут саћа. У сваку од укупно 370.000 ћелија саћа техничари убризгавају изолирајућу смолу епоксид. Дебљина заштитног слоја којим ће бити обавијена метална капсула износиће 2,5 до 6 сантиметара.

БЕКСТВО У ЦИВИЛИЗАЦИЈУ

Бекство звери из циркуса и зоолошких паркова је много чешћа појава него што се обично мисли. Тада долази до многих перипетија и неприлика које се из многих разлога вешто прикривају.

У лављем кавезу једног циркуса, који је почетком овог лета гостовао у Паризу, дошло је неочекивано до туче између шест достојанствених царева животиња из Етиопије. Притисак је у једном тренутку био тако снажан да су решетке попустиле и лавови су се нашли на слободи. Наравно, они су одмах заборавили своју свађу. Прво су растерали поније, који су од страха поломиле све што им се нашло на путу, а затим су у наступу јарости јуришали на слонове. Међутим, брзо се испоставило да су погрешили јер су их слонове својим кљовама научили памети. Цареви животиња су посрамљени покушали да умакну али су их циркуски момци наоружани замкама и ласима већ опколили. Само је најкрупнији и најснажнији од њих, Паша, успео да пробие обруч и стигне на улицу. На несрећу по

њег, побегао је право у канцеларију ватрогасног друштва. Дежурни ватрогасац, који је дремао у канцеларији, није могао да се уздржи да не ускликне: „Каква дивна животиња!“. Међутим, стварност је брзо охладила његово одушевљење и он је дао знак за аларм. Дошли су ватрогасци са шмрковима, а придружили су им се и дресери из циркуса са гвозденим шпикама. Нашавши се у безизлажном положају, поносни Паша је капитулирао.

Узнемирани гунгулом и риком лавова и слонову су се у међувремену побунили. Ствар је била много озбиљнија и страдао је добар део циркуског инвентара. Савладани су тек по цену највећих напора ватрогасаца.

Још је један лав изазвао велико узбуђење. Догодило се то у центру америчког града Буфала. У току транспорта по неравном друму један кавез се услед труцкања отворио. Лав је искористио прилику и провукао се кроз отвор. Али, где чуда! Достојанственог цара животиња је од велеградске вреве ухаулила таква паника да је шмугнуо у

мрак првих отворених врата. Службеници једне станице за дистрибуцију електричне енергије са запрепашћењем су угледали звер пред собом. Ускоро је дотрчао укротитељ. Најсрећнији од свих био је — лав. Као какво мазно маче покорио се свим дресерским заповестима.

Сасвим су се друкчије понашала два лавова, који су умакли из зоолошког парка у Мобежу. Сноб и Принц су своје чуваре натерали да организују хајку. Сноб је најзад ухваћен ласом али је лов на Принца био много драматичнији. Један хајкач је ово озбиљно повређен. Најзад су морали да употребе ватрено оружје.

Још није заборављено узбуђење које је у Сен Денису пре кратког времена проузроковало бекство једног црног пантера. Опака звер се сакрила у подруму једне школе и у најмрачнијој шупи направила своју јазбину. Ученици су наравно одмах евакуисани. Укротитељи Џеки Рекс и Фред Кагер нису желели да убију пантера већ су одлучили да га потраже у том мрачном склоништу.

Прво су безуспешно употребили бомбе са сузавцем. Затим су с маскама на лицу, наоружани вилама, мрежом за хватање звери, снажним црном батеријом и микрофоном за одржавање везе са спољним светом пошли у мрачан подрум. Ускоро су угледали два зелена ока како се цакле. Али чујмо њих:

„Боравак у мрачном подруму и сузавец не само да нису умањили борбеност звери, већ су је, напротив, учинили јаросном. Двапут омо се једва

спасли, када је испружених каци и широко разјапљених чељусти насрнула на нас. Трећи пут смо најзад успели да јој намакнемо мрежу на главу. Био је то последњи тренутак.“

Мада су на изглед мање опаке нарави од звери из рода мачака, слонову могу да учине несравњено веће штете. Недавно је полиција у енглеском граду Нотингему била алармирана необичним телефонским позивом: „Огроман слон, јављао је неко задиханим гласом, руши кућу у мом суседству. Дођите одмах!“

Ма колико невероватно звучало била је то цела истина. Слон који је побегао из зоолошког врта прво је на парки ралишту уништио један аутомобил. Затим се окоио на кућицу неке госпође Линсе уништавајући све што му је било на путу. Чувари су га обуздали у тренутку када се спремао да преврне кућу.

Велике невоље могу да проузрокују животиње које се отму својим чуварима на бродовима у току транспорта преко океана. Недавно је, један лав, пошто је покладао везе, проузроковао праву панику на једном броду који је путовао за Бенову. Сви путници су дигнути на ноге а посада мобилисана. Па ипак била су потребна четири часа да се лав ухвати. Сличан догађај се одиграо на једном јапанском броду. Читавих 48 часова нико на броду није тренуо ни поштено сео. Толико је било потребно времена док није ухауен краљевски тигар који је поломио шипке свог кавеза и сакрио се у бродску пртљажницу.

ЖИВОТ БЕЗ ВОДЕ

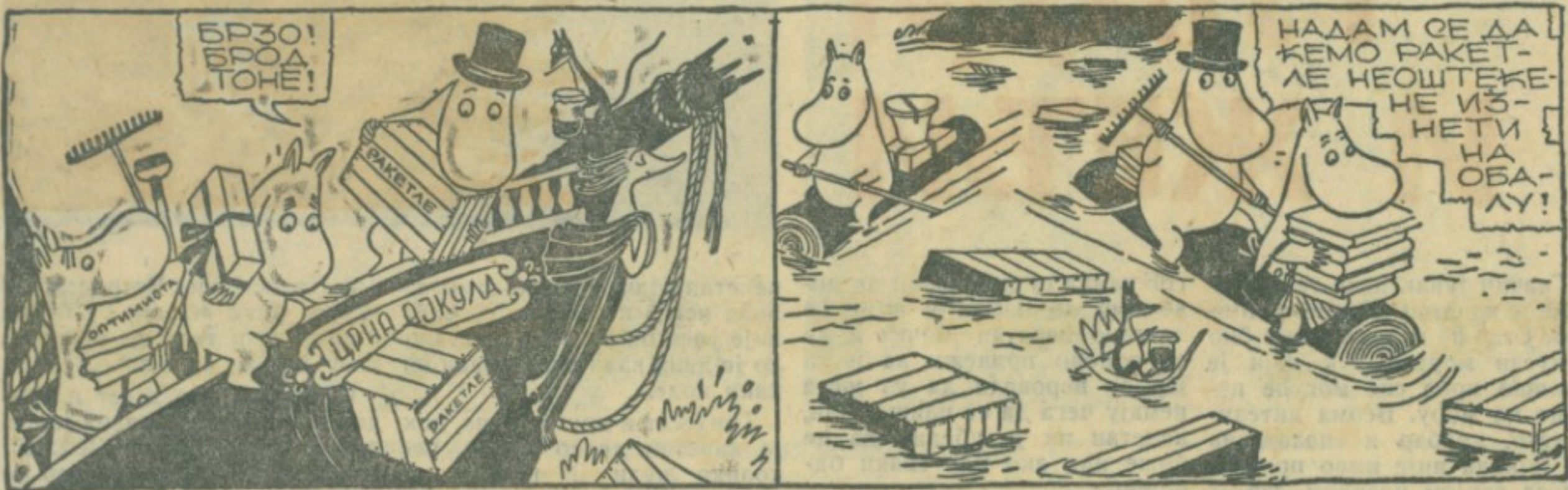
Овце из Ларзака, Француска, од чијег млека се справља познати сир рокфор, никад не пију воду. Тамошњи сточари сматрају да вода неповољно делује на квалитет млека, док вуна постаје прубља. Неопходну влагу овце добијају из траве која је у овим рејонима веома сочна.

Аеродром будућности

На нашој слици види се макета новог аеродрома у Питсбургу у САД који ће бити отворен за саобраћај 1968. године. Ваздушни парк ће се налазити у унутрашњем делу аерогараже. Да би се путници заштитили од невремена они ће пролазити подземним ходницима на чијим ће сезаљима налазити њихови авиони.

МУМИН НА ПУСТОМ ОСТРВУ

СТОЛИЦА — ПРОБЛЕМ ЗА ИНЖЕЊЕРЕ

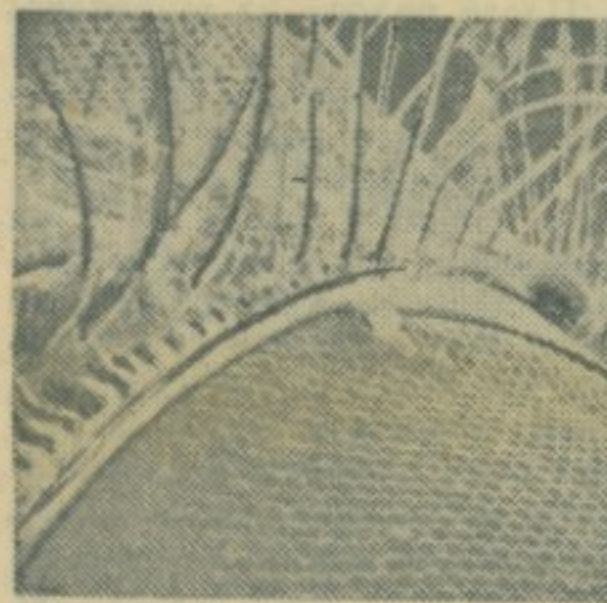
Конструкција столице мора максимално одговарати облицима људског тела. Да би се установиле најидеалније мере, у британском Истраживачком институту за савремени намештај израђен је овај специјални мерни уређај, снабђен низом покретних полуга, које се под тежином људског тела саме померају и одређују како најудобнији положај за седење, тако и нагиб наслона столице.

ЗА МАЊЕ ОД ДВА МИНУТА

Нека мис Харвард, Американка по народности, приказала је недавно у Рабату свој проналазак: сунчани часовник. На овом часовнику вода проври за 15 минута, а јаје може да се испече на око за мање од 2 минута.

ЕЛЕКТРОНСКИ МИКРОСКОП

После 17 година научног испитивања једна компанија за усавршавање инструмената почела је производњу нових електронских микроскопа, ко

ји су испитани на Универзитету у Кембриџу.

Ови микроскопи пружају научницима могућности какве до сада нису имали. Добијају се слике са перспективом, јасноћом и до сада невиђеном оштрином. Под овим микроскопом могло се лепо видети и око муве — као на приложеном снимку.

НЕСРЕЋА И СРЕЋА

Енглескињи Квини Форн пале су пре извесног времена са полице три кутије кекса на главу и том приликом је несрећна жена изгубила моћ говора. Ни сва настојања лекара нису помогла. После неколико дана је непажњом на ногу просула врелу воду и пред зачућеним укућанима проговорила.

ХУМОРЕСКА

ПАПАГАЈ и МАЏИОНИЧАР

У време када је путовање бродом од Европе до Америке трајало неколико недеља, паробродска друштва су ангажовала глумце, музичаре, артисте да забављају путнике за време дуге пловидбе.

Капетану једног брода понудио се неки мађионичар.

— Не знам — двоумио се морски вук. — Немам ништа против мађионичара, али отворено речео у јасно су досадни. Сви изводе једне те исте трикове. Увек зечеви у цилиндру, вода у мастилу, свилене марамице у шупљем штапу — ко би то стално гледао. Ја на њихове представе увек поведем и свог

папагаја. Он не само што унапред зна све тачке програма већ је научио напамет и сва трупања што иду уз њих.

— Мислим, господине капетане, — стаде да објашњава мађионичар улагујући се — да знам многе трикове које ваш уважени папагај још није видео. Изволите доведите га на моју представу па ћете се уверити да му неће бити од садно.

— Сумњам — мрмљао је капетан, али је ипак примио мађионичара уз уобичајене услове.

На првој мађионичарској представи на отвореном мору капетан је се-

део у првом реду са папагајем на рамену. Прву тачку, о нестанку позајмљеног прстена, папагај је пропратио крештањем:

— То је стааро... Мало збуњен, мађионичар је објаснио:

— Допустите да наставим представу. Прстен ће се већ поново појавити.

— То не знам — крештао је папагај. — У капетановом је џепу. То сам досад видео већ више од сто пута.

Публика се забављала. Мађионичар је почео да губи нерве. Знојећи се изводио је трикове један за другим, све теже и теже. А папагај је непрестано крештао:

— То је стааро. То знам. Пази да ти пик-ас не испадне из рукава.

Изненада, представу је прекинула експлозија. У котларници су прсли котлови. Експлозија је пресекала брод и он је за час потонуо.

Кад се море мало стишало, могао се видети несрећни мађионичар како се грчевито држи за једно буренце, а на комаду поломљене даске чучао је папагај сав рашчупан. Гледао је испод ока мађионичара и закрештао:

— Све у свему није много вредело. Али ово ти је успело. То још нисам видео.

**О корзиканцима
НАЈБОЉА
ВЕЖБА**

На једном је међународном такмичењу у бацању диска победио неки млади Корзиканац. На питање окупљених новинара да ли је дуго тренирао Корзиканац одговори:

— Ма, не! Једино што сваког дана на послу бацам свој алат што могу даље од себе!

РАНИЈЕ — ГОРЕ

На Корзици, 11 часова пре подне, мајка буди Думеа:

— Устај лењивче, видла сам јутрос рано Паскала кад је на земљи нашао новчаницу од 5.000 лира.

— Па онда?
— Па зар то не доказује да је срећа наклоњена онима који рано рана.

— А зар то не доказује да је несрећа наклоњена онима који се дижу још раније и губе новац на улици — одговори лењивац Думеа.

ВЕЛИКИ НЕИМАР

За већину знаменитих људи из наше давне прошлости на жалост обично располажемо само оскудним биографским подацима. Тек помоћу њихових дела можемо, отприлике, хронолошки да пратимо и њихов животни ток. То је случај и с Јурајем Далматинцем, једним од највећих средњовековних неимара нашег приморја који у својој личности сједињује великог архитекту, вајара, градитеља утврђења и урбанисту.

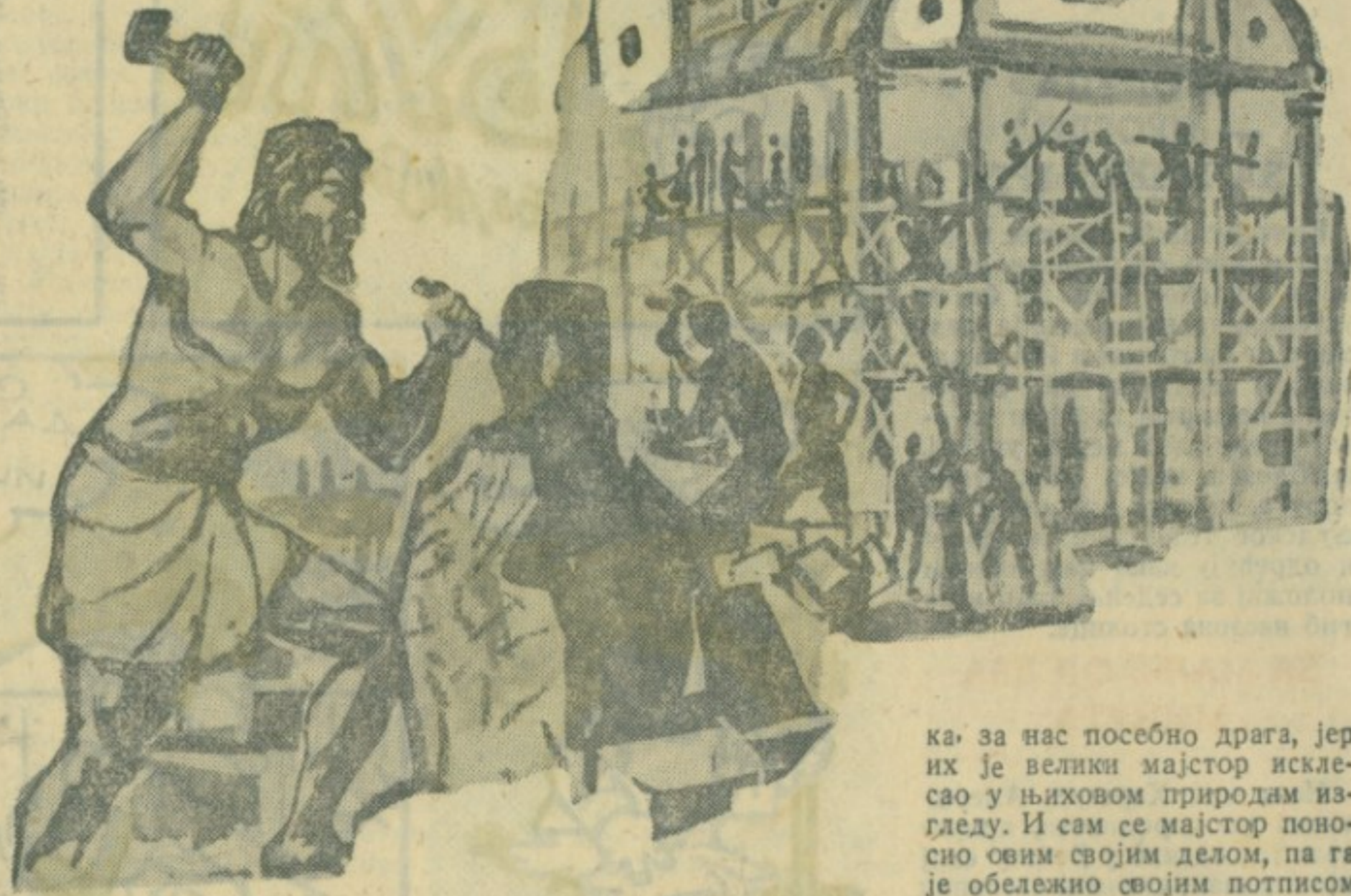
Када се родио, не зна се, а забележено је да је умро у Шибенику октобра 1473. године. Сви документи у којима се о њему говори помињу га само с очевим именом: Јурај син Матејев из Задра. „Градишћа ове породице каже да су Јурајеви преци пореклом од чувене римске породице Орсинија, што би у преводу значило: Медведовића. То потврђује и грб на кући коју је мајстор купио у Шибенику. У венцу који окружује грб налази се медвед, а поред њега још шестар, клесарске и зидарске алатке. Јурај је традицију своје породице украсио новом и трајнијом славом — знацима градитељског умећа, велике дружине неимара која је међусобно била повезана широм Европе.

Јурај Далматинац је украсио наше далматинске градове велелепним грађевинама. За овог великог неимара, градитеља једног од најлепших споменика у средњовековној архитектури Далмације — шибенске катедрале — везана је

једна легенда забележена додуше неколико векова после његовог деловања: још као дечак Јурај је од каменчића састављао кућице и црквице, и слагао их тако да су кад би се у њих ударило одзивале милузвучао као да је то пев најлепших гласова. Родитељи су најпре хтели да посвете дечака цркви, али како се очтоме противио, послаше га преко мора да научи како се граде цркве и друге велелепне и „богоугодне“ грађевине. Они који су посетили шибенску катедралу Св. Јакова сигурно се сећају листова уклесаних у камену од којих сваки приудару даје посебан тон а заједнички сачињавају потпуну скалу. Можда је народна машта баш на основу тога „каменог пева“ исплела легенду о дечаку који из хладног и мртвог камена успева да извуче најлепше и најхармоничније тонове. То је легенда, погледајмо његово дело.

Поуздао се зна да је Јурај Далматинац своје неимарско знање усавршио у Италији, нарочито у Венецији, и да се већ тамо истакао и стекао славу својим градитељским и вајарским радовима.

У то време се у Шибенику већ градила катедрала, саборна црква, од прилога и радном снагом коју је давао народ. У грађењу овог велелепног храма свакако да нешто није ишло како треба, јер је тражен вешт мајстор који ће преузети на себе њену изградњу. Шибенска катедрала градила се све у свему око стоти

ну година, тако да мајстор Јурај Далматинац није ју почео градити нити је за његовог живота завршена. Али зато је оа тој грађевини дао аелничаствен карактер и изглед. Кад је преузео радове на катедрали, она се налазила у лошем стању. „Клесало се, зидало и крпидо, гомилало без реда и складности“. Мајстор Јурај је изменио читав до тадашњи план шибенске катедрале и почео да га остварује према својим напргима, а уз помоћ одабране зидарске и клесарске дружине коју је

прикупио. „Најуспелији делови Јурајевог градитељског и клесарског вештине изражени су у хору катедрале, који и данас представља понос града Шибеника и целокупне наше средњовековне уметности: седамдесет и четири главе украшавају венчац на спољњем зиду. Израђујући овај украс мајстор Јурај и његови помоћници надмашили су све оно што је до тада било створено у Италији. У том низу и данас нас посматрају љупке главе дечака, девојака, лица далматинских помораца и горшта-

ка, за нас посебно драга, јер их је велики мајстор исклесаво у њиховом природном изгледу. И сам се мајстор поносио овим својим делом, па га је обележио својим потписом на латинском језику: „Ово дело у овом светштиту изградио је Јурај Матејев Далматинац, 1443.“

Далмацијом се пронео глас о великом неимару Јурају. На зивамо га неимаром, јер је у том појму садржао његово знање грађевинарства, архитектуре, вајарства, вештине да „камену даје живот“, да градове обезбеђује тврдим бедемима, и да ствара нове градове.

После радова на шибенској катедрали, „које је упутно најбољим смером да буде што лепша и што неким грађевинама, као и на палатама сплитских патриција. Јурај је, попут свих ренесансних архитеката, имао своју неимарску радионицу за коју је свакако бирао најбоље мајсторе. То су били људи из наших приморских крајева, који су према упутству великог мајстора и према његовим плановима, градили и обрађивали камен, дајући му савршене облике.

Јурај Далматинац се потом, по позиву Селата, нашао у Дубровнику где је био запослен на градњи градских бедема. „Мајстор Јурај је у Дубровнику у првом реду радио на изградњи бедема и кула. Град се у то време, после пада суседне Босне (1463), грозначиво утврђивао. Кула Минчета, која се и данас импозантно уздиже и стражари над градом Јурајева је заслуга и дело“. Поред овог утврђења мајстор Јурај имао је удела и у изградњи зидина и кула у Стоку, на истоименом полуострву, које је припадало Дубровачкој Републици све до њеног пада.

И у граду Пагу, најзападнијем далматинском граду, мајстор Јурај оставио је дубоке и трајне трагове свога неимарства. Он је ту деловао и као урбаниста, оснивајући према својој замисли ново грађско насеље. Упоредо је градио и палате пашких патриција и обнављао оне старе дајући им нови и лепши изглед. У Пагу је склопио уговор с домаћим клесарима, па је с њима радио и на обнави градских зидина и кула.

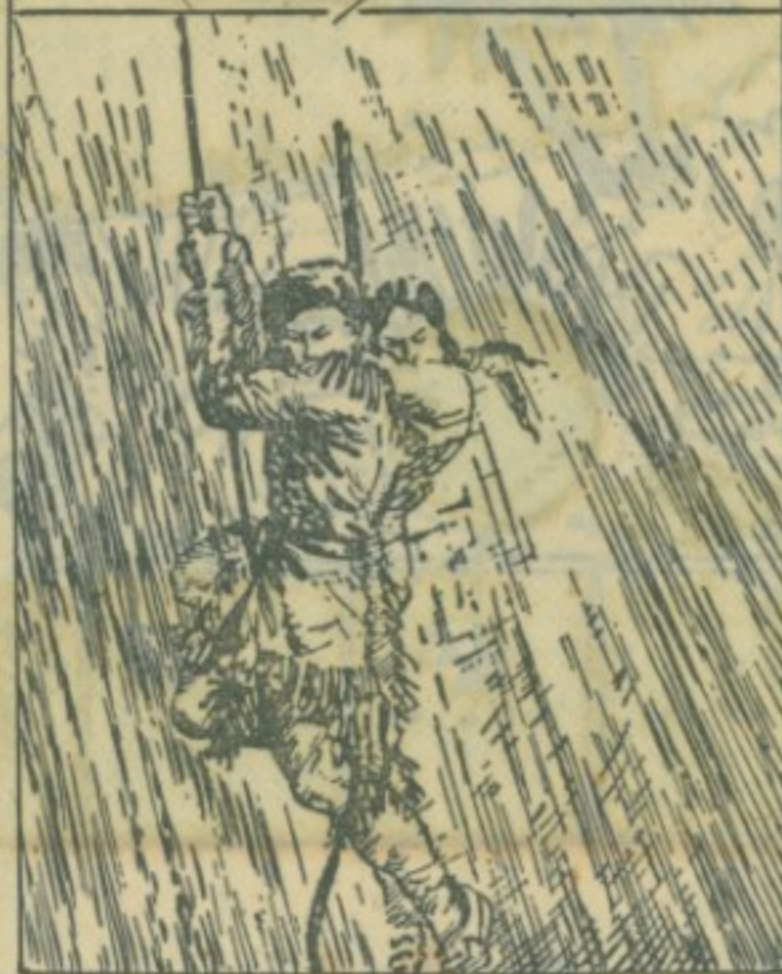
Тако је широм Далмације прослављено име неимара Јураја Далматинца, Задранина, који је свуда где је радио „са словом пронео име своје и свога града“. Умро је у Шибенику 1473. године надгледајући радове на свом највећем и највелелепнијем делу — катедрали Св. Јакова на чијим се украсима могу да ослушну звукови мајсторове песме о далматинском камену.

ДЕЈВИ КРОКЕТ И БЕЛИ ИНДИЈАНАЦ

**ДЕЈВИ ЈЕ НАПРЕГАО
СВОЈЕ СНАЖНЕ
МИШИЋЕ И...**

**СПУШТАЛИ СУ СЕ КРОЗ
ЗАВЕСУ ОД ВОДЕ. ДЕЈВИ
ВИЈУ СУ РУКЕ КРВАВИЛЕ
ОД ОШТРОГ КОНОПЦА...**

**НАЈЗАД СУ СЕ НАШЛИ У УСКОМ,
ТАМНОМ
ПРОСТОРУ ИЗМЕЂУ ВОДОПАДА
И СТЕНЕ НИЗ КОЈУ СЕ ВОДА
СТРОПОШТАВАЛА УЗ ЗАГЛУШНУ
ГРМЉАВИНУ...**

**СПУШТАЊЕ ИЗА ВОДЕНЕ
ЗАВЕСЕ НИЗ ХЛАДНО
СТЕНЕ КАО ДА ЈЕ ТРАЖАЛО
ЦИТАВУ ВЕЧНОСТ. НАЈЗАД
СУ ЕТИГИ ДО ПОДНОЖЈА
ВОДОПАДА...**

**АЛИ, ОБАЛА ЈЕ БИЛА
СТРМА И МОРАЛИ СУ
ДА ПЛИВАЈУ ВИШЕ ОД
КИЛОМЕТРА ДА БИ
МОГЛИ ДА ИЗИђУ
НА СУВО...**

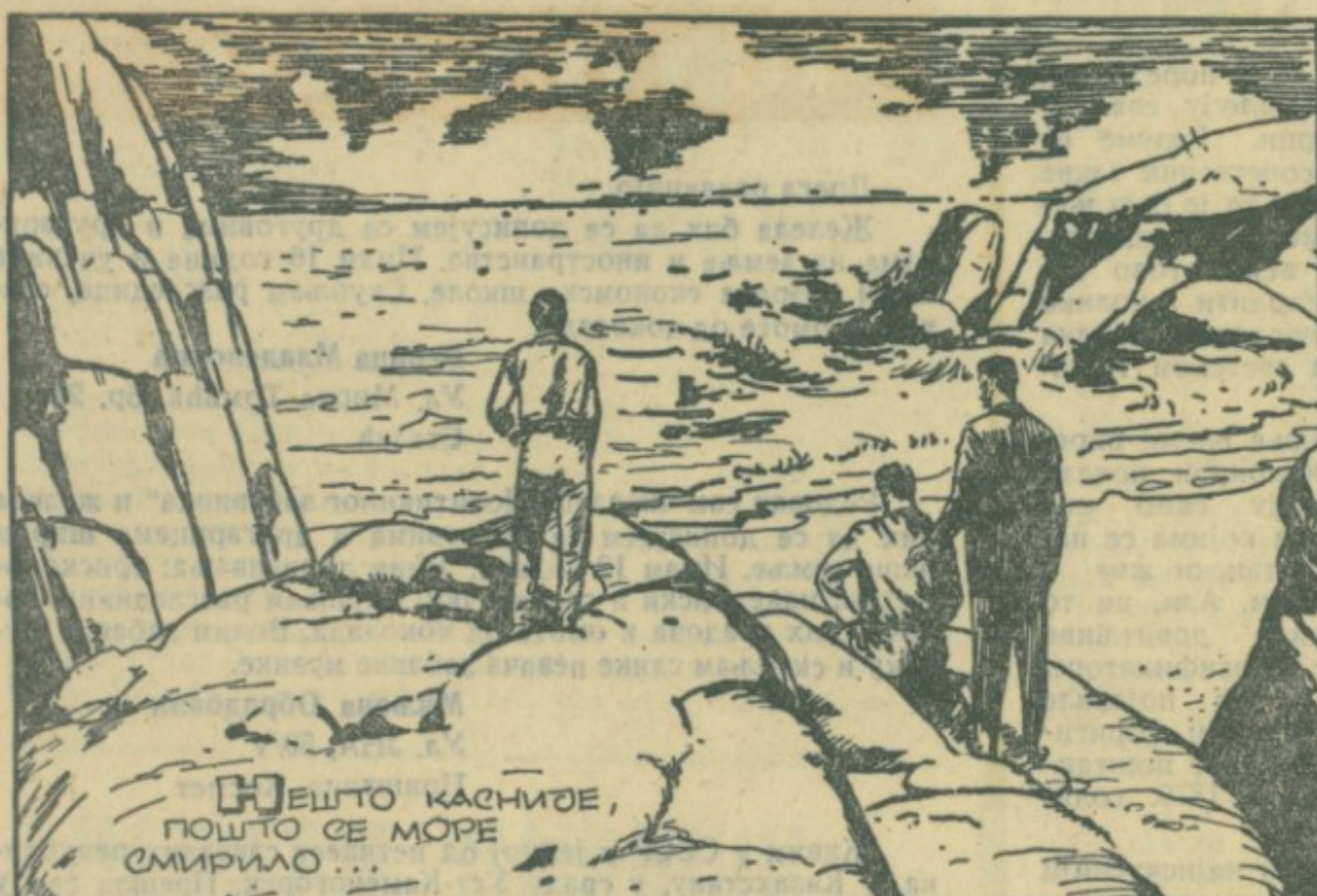

**ТРЕБАЛО ЈЕ ИМАТИ МНОГО СНАГЕ И ВЕШТИ-
НЕ ДА БИ СЕ ИЗБЕГЛЕ
СТЕНЕ У РЕЦИ...**

Тајанствено острво

ПО РОМАНУ
ЖИЛА ВЕРНА
ЦРТА: И. КРУЉЕВИЋ

НЕШТО КАСНИЈЕ,
ПОШТО СЕ МОРЕ
СМИРИЛО...

НЕМА
ИЗГЛЕДА
ДА СЕ
СПАСАО,
ПЕНКРОФЕ.

ШТА КЕМО
САД ДА РАДИ-
МО?... НЕМА-
МО ХРАНЕ,
ОРУЖЈА...

НЕ МОЖЕМО ОВДЕ СТА-
ЗАТИ... ПОКУШАЈМО ДА
НАЂЕМО НЕКО ОКЛО-
НИ-
ШТЕ...

ХАРБЕРТЕ,
ПОГЛЕДАЈМО
ОНАЈ ОТВОР
У СТЕНИ!

СТАНИ!
НЕ
УЛА-
ЗИ
САМ!

max ШАХОВСКЕ АНЕГДОТЕ

Из живота великих шахиста сачувано је много анегдота. Иако су неке старе и више десетина година, све оне и данас могу да засмеју и разоуне пријатеље шаховске игре. Ево неколико анегдота које причају о Паулсену, Цукерторту, Ласкеру и другим јунацима црно-белих поља...

КРАТАК ПОТЕЗ

Једном су се на турниру сусрели Паулсен и Цукерторт. Док је Цукерторт муњевитом брзином вукао своје потезе, Паулсен је о сваком потезу дуго мислио. То је изазвало различите коментаре у публици и повећало њено интересовање за коначан резултат партије. За један по ес Паулсен је мислио равно час и десет минута и за то време није се померио са столице. После тог маратонског размишљања покренуо је даму само за једно поље напред. Једна дама, код је то видела, усклинула је: „Тако дуго мислите за тако кратак потез!“

ШАМПИОНОВ ДРУГ

У почетку нашег века Ласкер је у заједници са Капаб-

ланком анализирао у њуорчком клубу једну позицију која их је заинтересовала. Пола часа је прошло а нису нашли решење које је копало обојицу. Тога момента им је пришао добро одевен млад човек, поздравно се и сео поред Ласкера. Он се одмах умеша у анализу партије и наглашени тоном почео да опоравља мишљење шампиона света Ласкера. За то време Капабланка је пун дивљења посматрао младог човека. Врло брзо Ласкер је доказао новом сабеседнику нетачност његових анализа и он се затим брзо удаљио из друштва. Капабланка је одмах упитао за презиме непознатог шахисте. Шампион света одговорио је, да он никада није видео тога човека и да је с њим тако стрпљиво разговарао јер га је сматрао блиским Капабланкиним пријатељем!

ЗАБОРАВНИ РЕКОРДЕР

Познато је да је Аљехин с успехом играо шах наслепо и да је неко време у томе држао светски рекорд. Он је био у стању да се после много година сети неке одигране партије, а у току симултане утак-

мице имао је обичај да позиције на таблама упоређује са давно одиграним партијама великих мајстора. За време једне утакмице решио је да запали цигарету, али никако није могао да нађе шибицу. Зато се обратио једном гледаоцу: „Извините, да ли бисте могли да ми дате шибицу. Ја сам своју заборавио код куће. Тако је то кад је човек забраван“...

СИГУРАН ПОГОДАК

Враћајући се из Јужне Америке у Европу, велемајстори Керес и Котов доживљавали

су пријатна изненађења у авиону. Дуге часове лета стјуардесе су скраћивале забавним играма у којима су учествовали сви путници. Једна од њих је обилазила путнике и тражила од њих да наведу колко има палидрваца у великом кристалном бокалу који се налазио у њеним рукама. Времена за бројање није било, па су одговори били произвољни. Котов је рекао да има 46 палидрваца, Керес — 41 док су остали путници дали различите одговоре. Онда је следило изненађење. Стјуар-

деса је дошла до Кересове фотеље и предала му диван будилник. То је била награда за тачан одговор. Керес је, затим, објаснио у чему је „тајна“ успеха.

— Ја имам 41 годину, па сам на тај број „играо“...

МЕЧ ПРЕКО ТЕЛЕФОНА

Петог јануара 1964. године одигран је меч преко телефона на 100 таблица између екипа Москве и Лењинграда. Меч је трајао више од 10 часова од чега је телефон „играо“ око 6. Остало време искористили су играчи за размишљање. 57 партија завршило се одлуком, док су 54 биле прекинуте. После процене резултат је гласио: 53,5:46,5 за Москву.

НЕПРИМЕТАН ГУБИТАК

За време једног гостовања Сабо флор је играо симултану утакмицу под изузетно тешким условима. На многим таблама недостајало је по неколико различитих фигура. Њих су замениле цигаре, кокардице хартије, дугмад и сличне ствари. У једну игру велемајстор је упитао једног од противника: „Шта се то десило с мојом дамом?“ — „Ја сам, вашу даму одавно однео са табле — био је одговор. — То је било дугме“. „Аха!“ — усклинуо је Флор. — Дугмету ја нисам придавао неко посебно значење, јер сам заборавио шта „вреди“ на табли.

ПРВИ ЖЕНСКИ ШАХОВСКИ ТУРНИР

Први шаховски турнир интернационалног ранга на коме су учествовале шахисткиње одигран је у Лондону 1897. године. Иницијатор овог такмичења био је Лондонски женски шаховски клуб. Фонд за одигравање турнира формиран је на добровољној основи. Међу дародавцима

био је и победник Првог турнира у Хестингсу 1895. године Хари Пилсбери. Двадесет трећег јуна у хотелу „Сесија“ 20 шахисткиња из 9 земаља заузеле је места за шаховским столом. Правилник турнира је одређивао да се играју по две партије дневно, да се за сваки час игре мора повући по 20 потеза, а употреба часовника и писање партија било је обавезно. Велики број гледалаца се налазио у дворани само из радозналости што је, уз остале услове за игру, неповољно утицало на многе од учесница овог првог женског такмичења. Прво место на турниру заузела је Енглескиња Мери Рај са 18,5 од 19 могућих испред Италијанке Фанган са 15 и Енглескиње Торлд са 14 поена.

ХУМОР

У СЛИЦИ И РЕЧИ

БЕЗ РЕЧИ

ТВРДИШ ЛИ И САДА ДА ЈЕ ОВО ФАТАМОРГАНА!

ПРВИ МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТИ

У пећини седи један наш пра-пра-предак и ужива у звуцима које извлачи из свог инструмента. А на којем инструменту је свирао тај наш први музичар?

Око три стотине километра јужно од Лиме, у Перуу, археолози су ископали једну фрулу за коју тврде да је стара 9.000 година. То је најстарији досад откривени музички инструмент.

Представљајући овај праисторијски „концерт“ наш илустратор се мало нашалио. Јер, наш давни предак није, разуме се, знао за ноте нити је имао сталак за њих.

ЗА ФИЛАТЕЛИСТЕ

ДРАГОЦЕНА ГРЕШКА

Године 1879. у шведској дирекцији пошта збило се нешто заиста необично! читава једна серија марака била је пуштена у оптицај с грубом штампарском грешком. Један од типографских радника заменио је клишеа и уместо одговарајуће цифре „30“ — јер су у питању биле марке од тридесет шведских ера — било је постављено клише са цифром „20“. Грешка је откривена тек пошто је знатна количина марака била одштампана.

Шта да се ради. Одлучено је да се марке пусте у продају по цени од 20 ера, а да се одмах припреми ново издање потребних марака, то јест оних од 30 ера. Изгледало је да је излаз нађен.

Међутим, када је знатан део тих марака већ био распродан приметили су да је вредност марке означена не само цифром „20“ већ и словима „тридесет ера“. Дирекција пошта разаслала је чинов-

нике да журно повуку из продаје необичне марке.

Виновници овог случаја нису тада ни слутили да ће временом њихова грешка изазвати толико уз-

буђење међу филателистима и да ће „несрећна“ марка постати права драгоценост.

Тако је почела необична историја шведских марака из емисије за 1879. годину. Познато је да у то време тих марака није продато више од хиљаду. Та хиљада већ одавно је нашла своје место у албумима срећних колекцио-

нара али се и поред тога стално појављују све нови примерци. Разуме се да сваки сопственик такве марке тврди да је баш његов примерак оригинал. Данас је већ готово немогуће утврдити колико се тих шведских марака налази на светском тржишту.

У последње време опрезни колекционари почели су да купују само оне примерке на којима се налази и поштански жиг с 1879. годином. Али, ни то није збунило довитљиве и спретне фалсификаторе. И убрзо су се појавиле марке с отиском „оригиналног“ шведског поштанског жига из 1879. године.

Данас само најiskusнији стручњаци могу да разликују оригиналне од фалсификованих марке. У међувремену цена овог шведског поштанског куриозитета стално је расла и сада већ износи 6.250.000 динара.

Л Писма читалаца

Драга редакцијо,

Желела бих да се дописујем са друговима и другарицама из земље и иностранства. Имам 16 година и ученица сам I разреда економске школе. Скупљам разгледнице, салвете и омоте од чоколада.

Верица Младеновић
Ул. Мирка Томића, бр. 24
Сталаћ

Редован сам читалац „Политикиног забавника“ и желела бих да се дописујем са друговима и другарицама широм наше земље. Имам 12 година. Језик дописивања: српскохрватски, македонски и словеначки. Скупљам разгледнице, водиче свих градова и омоте од чоколада. Волим забавну музику и скупљам слике певача забавне музике.

Миљана Обрадовић
Ул. ЈНА, 50/V
Приштина, Космет

Живим у СССР у једној од петнаест савезних република, у Казахстану, у граду Уст-Каменогорск. Прешла сам у VIII разред. Желим да се дописујем с омладином из Југославије. У школи учим немачки, а разумем и српскохрватски. Моја адреса:

Нада Сухорукова
Каз. ССР
Уст — Каменогорск
Ул. Јунатов Н. 35
СССР

Редован сам читалац вашег листа „Политикин забавник“ и много ме је обрадовала рубрика „Писма читалаца“, преко које се могу упознати са друговима и другарицама из читаве земље и иностранства. Молим вас да објавите и моју адресу. Желим да се упознам са друговима и другарицама из наше земље. Занимају ме народне песме из Македоније и народна кола из Србије. Језик дописивања српскохрватски. Имам 16 година и обећавам да ћу одговорити на свако писмо.

Станко Тримуновић
Ул. Стеван Дивини 6
Жабља — Бачка

Имам 10 година и желео бих да се дописујем са друговима и другарицама на: српском, мађарском и бугарском језику. Скупљам слике старих споменика, марке и сличице фудбалера. Иначе сам навијач „Војводине“.

Стојан Калапиш
Жарка Зрењанина 22
Јаша Томић

Много бих желела да се дописујем са својим вршњацима широм Југославије. Имам 15 година. Завршила сам основну школу и уписала се у гимназију.

Зденка Пехарић
Ул. 165/15
Сента

Молила бих вас да у вашем листу објавите моју адресу. Зовем се Дуковска Снежана, имам 12 година и идем у VI разред. Пошто редовно читам ваш лист желела бих да се дописујем са мојим вршњацима. Скупљам: разгледнице, фотографије глумаца, певача и водиче или проспекте градова. Језик дописивања: македонски и српскохрватски.

Снежана Дуковска
Ул. 7. јула 34
Алексинач

Имам 14 година и завршила сам VII разред основне школе. Ваш лист читам редовно и он ми се много допада. Желела бих да се дописујем са друговима и другарицама из земље и иностранства који имају 14 или 15 година. Скупљам: марке од „Кандид“ чоколада, разгледнице и фотографије глумаца и певача. Језик дописивања српски и руски.

Ђурђина Мицић
Ул. Косте Нађ 4
Врбас (АП Војводина)

Молила бих вас да објавите ово моје писмо. Ученица сам гимназије, имам 15 година и желела бих да се дописујем са друговима и другарицама из земље и иностранства. Језик дописивања српскохрватски и енглески.

Миљана Петровић
Ул. Јабланичка 3
Ниш

Имам 13 година и завршио сам VII разред. Редовно пратим ваш лист и желео бих да се дописујем са другарицама и друговима из наше земље и иностранства. Језик дописивања српскохрватски, француски и енглески. Интересује ме забавна музика.

Живојин Кузмановић
Ул. Николе Ђурковића 29
Београд

Желела бих да се дописујем с девојчицама из ваше земље. Учим VI разред, имам девет година.

Ваља Гофман
СССР В. К. О. Лениногорск
Ул. Ударнаја Н. 3

Завршила сам V разред и имам 12 година. Желела бих да се дописујем са друговима и другарицама широм наше земље и иностранства. Језик дописивања српскохрватски, руски и француски. Обећавам да ћу на свако писмо одговорити.

Љиљана Николић
Ул. М. Станковића 93
Велика Плана
(срез Смедерево)

WALT DISNEY МАЧКА ДЕТЕКТИВ

НАСТАВИЋЕ СЕ

ЗА ПОДВАЛЦИЈЕ

У многим великим градовима по целом свету жале се на несавесне грађане који гледају да избегну плаћање карте у трамвајима и аутобусима. Тиме се смањују приходи градских саобраћајних предузећа, која затим, прибегавају повећању цена возње за оне који редовно плаћају.

Изгледа да ће се сад доскочити овим злоупотребима. Једна фирма, која штампа карте за превоз, дошла је на идеју како да стане на пут подвалацијама. Конструисала је једну кутију „замку“ — 50 сантиметара високу и 15 сантиметара широку — са отвором споља за убацивање тикета. У многим европским градовима возила немају кондуктера него се при улазу у њих налази аутомат у који се убације раније купљена карта. Сада ће уместо тог ауто-

мата бити стављена ова „замка“. Ако се убаци неисправна карта или неки сличан предмет, из кутије се чује крик који узбуни возача и друге путнике. Тако се ухвати онај ко неће да плати возњу.

Проналазач овог аутоматског контролора неће да открије појединости: зна се само да је кутија тако конструисана да може одмах да распозна неисправне карте.

НАЈВЕЋИ, НАЈВИШИ ...

била једна врста брадате мрене коју је уловио Дон Шмидер из Мајамија.

Најобилнија киша пала је изнад Бордоа у Француској 20. јула 1883. године. За 20 минута пљуска водени талог је изнео 88,5 милиметара.

Најдубља подземна пещина је позната шпиља Берже у Француској покрајини Изер, недалеко од Гренобла. Жан Каду и два друга спелеолога сишли су недавно у њој до дубине од 1.130 метара.

Скоп у воду са највеће висине извела су два мексичка скакача пре пет година. Они су скочили са врха стене Губрада, високе 38,40 метара, која се налази недалеко од Акапулка.

Највећи споменик на свету није ни нека фараонска пирамида нити Вавилонска кула. То је пирамида Холула у Мексику. Њена база покрива површину од 15,98 хектара а запремина јој износи 3,28 милиона кубних метара.

Највећи шумски пожар беснео је октобра 1871. године у америчкој држави Висконсину. Он је опустошио 518.000 хектара шуме и проузроковао смрт 1.152 особе.

Опште је прихваћено да је највиши измерени талас имао висину од 18,25 метара. Њега је измерио један британски путнички пароброд. Међутим, са америчког брода „Рамапо“ који је пловио из Маниле за Сан Диего виђен је у ноћи седмог фебруара 1933. године талас чија је висина од основе до врха, по оцени очевидца, износила 34,10 метара.

Највећа географска карта света је карта Белгије израђена у размери 1:2.500. Осветљена и са покретним објективима, она покрива површину од једног хектара и налази се недалеко од Ватерлоа, око 25 километара јужно од Брисела.

У „Књизи крајности“ коју је Руперт Гинес недавно објавио у Француској налазе се и ови занимљиви подаци о разним рекордима.

Највећи базен за пливање на свету зове се Ортлиб и налази се у Казабланци. Он се пуни морском водом, дугачак је 480 и широк 74,98 метра. Његова површина износи 3,6 хектара.

Најбржи лет око света извршиле су од 15. до 18. јануара 1957. године три америчке супертрајане Б 52. Оне су узлетеле са базе „Кастл ер форс“ у Калифорнији, летеле су на исток и вратиле се у базу за 45 часа и 19 минута касније пошто су прелетеле 39.147 километара.

Највеће укрштене речи које су икада састављене обухватиле су 2.304 уокви рених површина и садржавале 711 дефиниција. Њих је објавио неки М. Л. Абат 25. децембра 1960. године у лондонском „Обсерверу“.

Највећа риба уловљена је у подводном риболову у лето 1955. године. То је

Шта професор Целзијус није могао да претпостави. — Чему служе ниске температуре. — Кад кисеоник постаје течност.

НА ПУТУ КА УЛТРАХЛАДНОЋИ

Шведски професор Целзијус из Упсале био је веома образован, али и веома тврдоглав човек. Љутило би га када би у старим хроникама читао о јаким зимма када се санкама могло возити преко залеђених језера, или пак о жарким летима када би пресушивале реке, настајали суша и глад. Колико је стварно било хладно или топло? О томе није било ништа забележено или су била записана различита мишљења.

Целзијус се латио посла да нађе пут који ће из дилеме субјективних претеривања довести до објективне истине. Због тога је 1742. године предложио да се тачке залеђивања и кључања воде — а њих су енглески научници тачно установили — повежу скалом подељеном на сто делова.

Тиме је Шведанин зашао у научну област једног Немца и једног Француза, Фаренхајта и Реомира. Обојица су већ пре више година упознали јавност са својим скалама за мерење температуре. Али, Целзијус није одустајао од своје идеје. Тачку кључања воде обележио је на скали нулом, а тачку залеђивања са сто степени. Додуше, то није изазвало никакво одушевљење нити пак добило неко посебно признање.

У Данакил-пустини 63 степена

Тек када је његов следбеник, професор Штример, године 1850. скалу преокренуо и дао јој данашњи изглед термометра, Целзијусово име је овековечено.

Када би Целзијус знао које се температуре данас мере његовим термометром, тешко да би и сам поверовао. Јер, што се тиче постизања високих температура, ту изгледа уопште нема горње границе. Јер, не само да температура у језгру атомске бомбе износи неколико милиона Целзијусових степени, него је недавно у једној америчкој лабораторији достигнута суперврелина од 40 милиона степени. То су вредности које превазилазе моћ људске маште, поготову ако се упореде са најтоплијим температурама на Земљи. У чувеној Долини смрти у Калифорнији и у северном делу Сахаре термометар се под врелим сунчевим зрацима пење до 58 Целзијусових степени. А још топлије је у Данакил-пустини у Етиопији. Ту је забележена топлота од 63 Целзијусових степени.

Људи живе далеко од ових врелих тачака. А ипак понеки су подигли насеља тамо где је и камен жуарен и где је живот мукотрпан. Једно је Лугх Феранди у Сомалији, где просечна годишња температура износи 31,1 степен. За тим, градиш Јакобабад у Индији и Масауа на Црвеном мору. Ту зрачи усилена сунчева лопте стварају просечну годишњу температуру од 30 Целзијусових степени. Ову вр-

шину је лакше замислити кад се зна да, рецимо, Беч има просечну годишњу температуру од 9,2 степени.

А супроти пол? Најхладнија област на Земљи налази се на Антарктику. У совјетској осматрачкој станици Восток забележена је температура од минус 83,3 степена, а у америчкој научној станици могло се са термометра са шпиритом прочитати 75 Целзијусових степени. А људи живе и

стално крећу тамо-амо. Кад је виша температура крећу се јаче, а кад је нижа слабије. Што је нижа температура, у толико је мања енергија кретања молекула и атома.

И, где чуда! Онда они мењају своје одлике. Као леденица која се топљењем претвара у воду и најзад претвара у гас, тако охлађена ружа постаје крхка као стакло, гумена лопта домљива као порцеланска кугла а челик се при-

материја или стање заоста хладно или топло.

Али зашто се научници толико труде да реше загонетку ултрахладноће? Имају ли скупи експерименти уопште неки практичан циљ? Када је пре 70 година научницима први пут пошло за руком да створе веће количине течног ваздуха који је имао температуру од минус 180 Целзијусових степени, био је отворен пут јединственим сазнањима. А када је десет година касније хелијум претворен у течност стање на температури од минус 269 Целзијусових степени, наједном је упознат свет пун чуда.

Угљендиоксид, кога има свуда на Земљи, претвара се на минус 78 Целзијусових степени у познати суви лед. На минус 160 степени метан постаје течан и може се лако транспортовати, као што се то већ чини са познатим природних извора овога гаса у Сахари.

На минус 180 степени кисеоник прелази у течност стање. Од челичне индустрије па до погона за ракета, он игра данас важну улогу. А његов рођак — азот, постаје незаменљив за свеже одржавање намирница. У течном стању на минус 185,8 степени је суперхладан и не мења ни боју, ни укус, ни изглед охлађених намирница. Док се код постепеног снижавања температуре у воћу и поврћу стварају ледене иглице, потопљено у течан азот оно се уопште не мења и дуго остаје свеже.

Као у свету маште

Овај неотровни гас, без боје и мириса може да заледи и живот бактерија и вируса и то на дужи рок, а да они не промене своје одлике. И у хирургији су постигнуте одлични резултати са специјалним инструментима охлађеним у течном азоту.

А још седамдесет степени ниже? Ту, на минус 265 Целзијусових степени, догађају се тако невероватне ствари као да су научници зашли у свет маште. Обична жица постаје супереластична, метали не пружају отпор електричној струји. Најчудније ствари догађају се на температури течног хелијума, односно на минус 269 Целзијусових степени.

Хелијум је уопште веома чудна материја. Нормално, то је гас без боје и укуса, који нити гори нити оксидира и који се чак ни на температурама блиским апсолутној нули не мрзне. Напротив, ту постаје течан. Он се тако течан лако провлачи кроз најситишије је отворе и цеви, тамо где и гасови тешко продиру.

Има још хиљаде загонетки и проблема које треба решити у области суперхладноће. Али, већ су постигнуте и многе практичне новине. У металургији су пронађене нове отпорне легуре, у вавионским истраживањима нова горива, за ракете нови системи управљања, а у електроници нови појачивачи. У медицини се свежа крв, када се брзо замрзне у течном азоту на минус 195 степени, може више месеци сачувати. Поред тога, има још много путева чији се циљеви још не могу оцртати и који нам изгледају као производ маште, а у ствари су само резултат науке која увек корача напред.

на температури од, рецимо, минус 71 степен у сибирском граду Омнеком, мада, разуме се, не шетају гологлави.

Последњи редови нису исписани

Када би Целзијус знао да су физичари нашли пут до много нижих температура и да сада стоје пред још непремостивим зидом, сматрао би те чињенице исто тако производом људске маште као извештаје о хладноћи у старим хроникама. Јер овај продор ка све нижим температурама личи на утопијски роман чије последње редове научници још нису исписали. Још траје борба да се стигне до апсолутне нуле од минус 273,16 Целзијусових степени. То је тежак посао који је досад прогутао многе милионе, а стајаће и даље доста новца и тешког рада. Али и досад је дао многе изненађујуће резултате и стално отвара нове могућности.

Та потрага је почела тиме што је пронађен кључ за сила зак у микросвет молекула и атома. И већ је ту било изненађења. Јер, ови најмањи делчици материје су чврсто везани на једном месту, али се

најмањем удару претвара у прахину.

Али, температура се може спустити још ниже. Све дотле док молекули, постајући све уморнији и тремични, најзад сасвим не стану. А кад дођу у то стање мировања, наступа стање максималног атомског поретка и истовремено уопште најнижа могућа температура: минус 273,16 степени Целзијусових. Нижа температура није ни могућа.

Већ скоро сто година научници покушавају да освоје апсолутну нулу, како се назива ова најнижа температура. Приближавање за један хиљадину део степена граници ултрахладноће, важније је него постићи хиљаде степена у области веома високих температура. Научници Оксфордског универзитета успели су у Клердон лабораторији да се, захваљујући цинковским помоћним средствима, приближе апсолутној нули — све до десетхиљадитог дела степена.

Чему служи решење загонетке

Том границом ниских температура бавио се енглески физичар Вилијам Томсон. Постао је познат као лорд Келвин (тим именом назива се и речница на којој лежи Универзитет у Глазгову). Томсон-Келвин је створио скалу апсолутних температура. По њој је апсолутна нула — нула Келвинових степени, тачка замрзавања воде је плус 273,15 Келвинових степени, а тачка испаравања воде (100 Целзијусових степени) плус 373,17 Келвинових степени. Тиме је он пронашао не само најједноставнији, него и данас уопште признати начин упоређивања колико је нека

ШИЗМОБИЛ

Предност овог на изглед обичног аутомобила састоји се у томе што може да се креће нормално у оба правца, а за то је довољно да возач промени само место. На тај начин — тврди његов енглески проналазач који га је назвао шизмобил — потиже се троструко дејство: уштеда бензина, уштеда време и смањење нервозе јер возач више неће морати да окреће аутомобил.

ТО ЈЕ ВЕЋ ТЕЖЕ

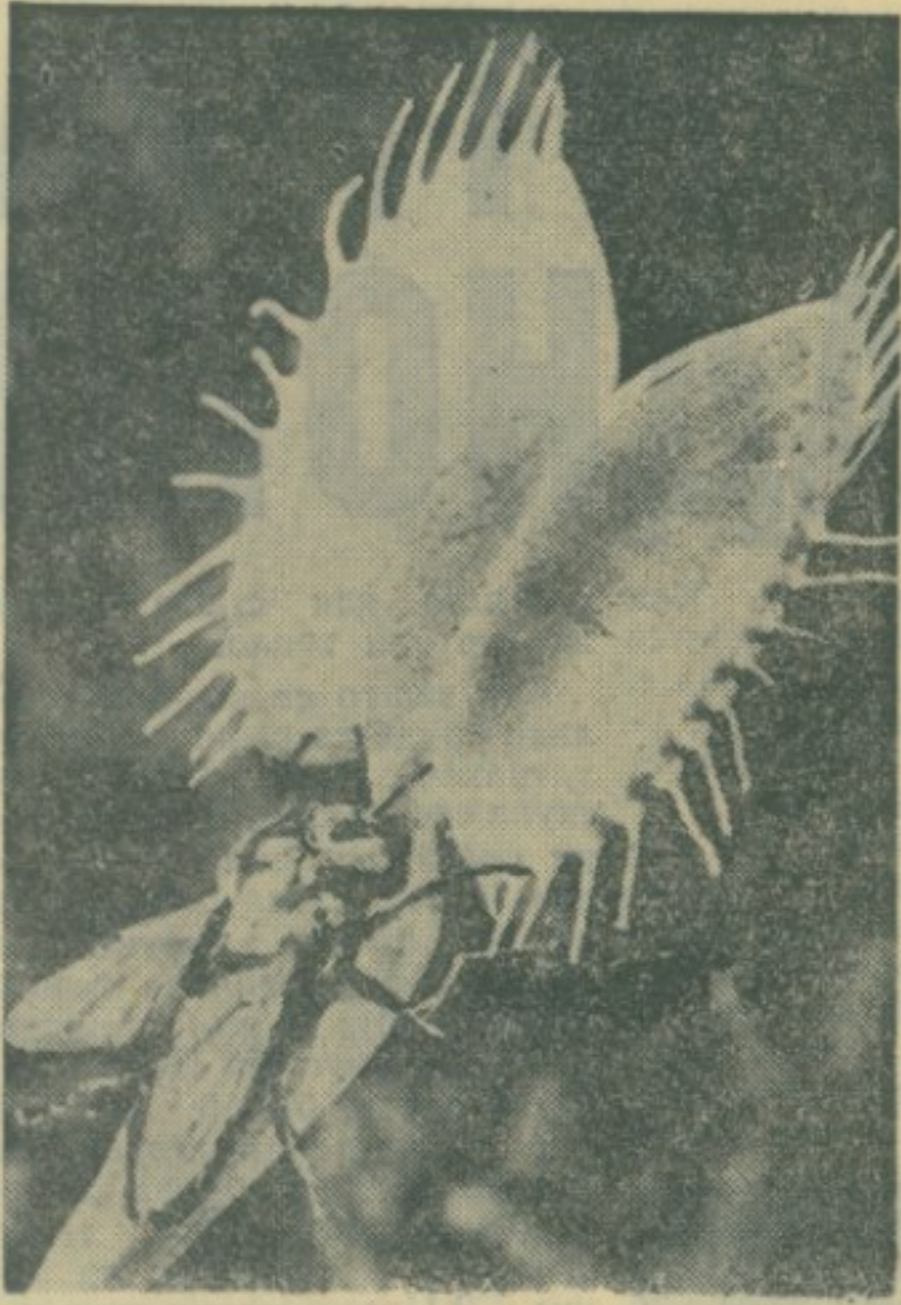
Лондонска је полиција пре извесног времена извршила рацију на битнике. По доласку у полицијску станицу полицајци су извојили дечаке на једну а девојке на другу страну. Међутим, том приликом нису се много прослави-

ли: целу ноћ је у хелију где су биле девојчице, био заточен и један дечак.

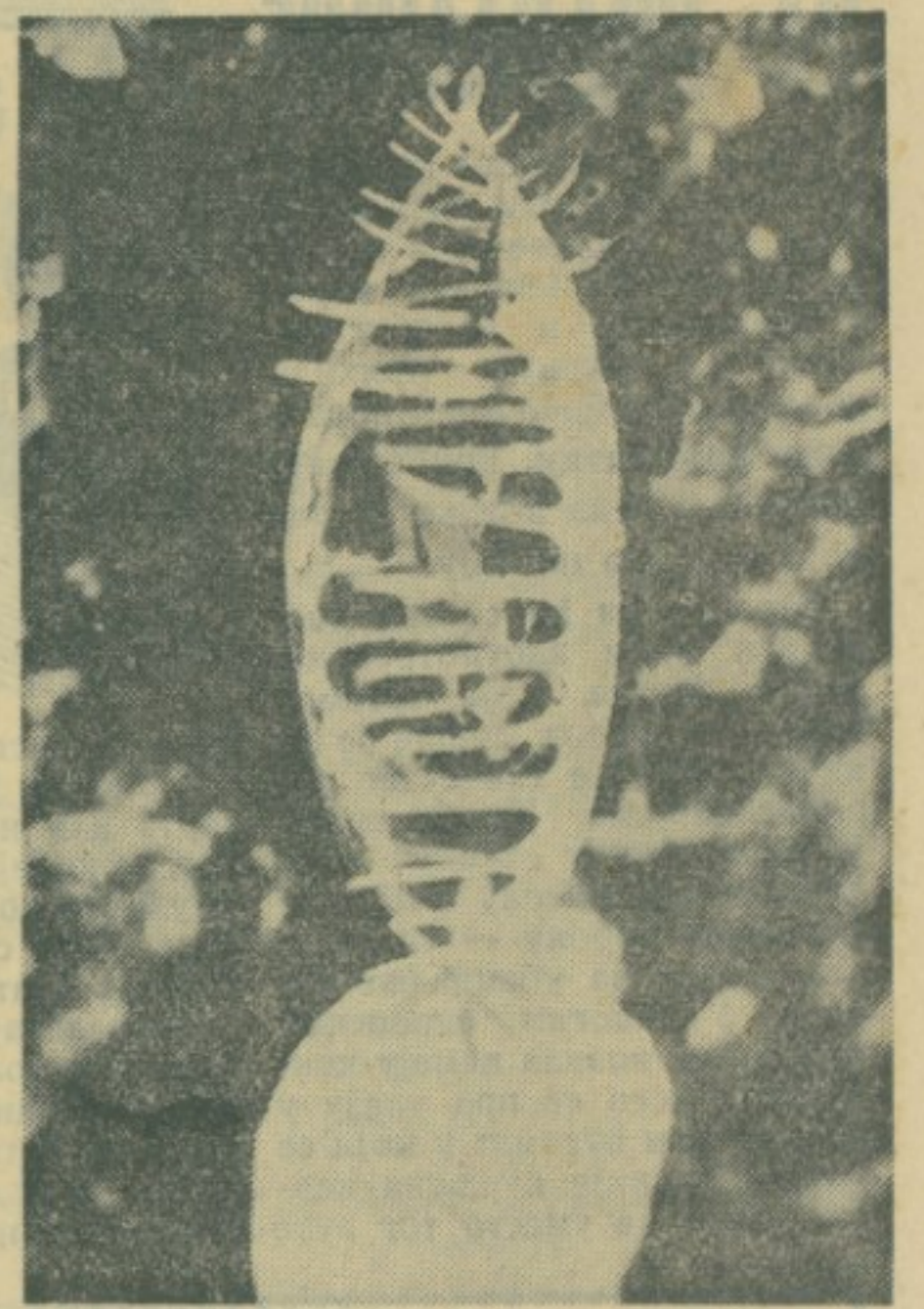
СУВИШЕ СТИДЉИВ

Канадски студент Алан Рафман, из Халфакса у Новој Шкотској, сувише стидљив да би смео да запроси своју девојку Линду, написао јој је писмо, ставио га у боцу и бацно у море. Пошто је пловила 6.500 километара боцу је море изабацило на обалу Корнвала где ју је пронашао један енглески туриста, извадио писмо и послао га Линди која је онда телеграмом известила свог стидљивог момка Алана да пристаје на његову понуду.

ЧЕТИРИ ФАЗЕ ОБЕДА БИЛКЕ МЕСОЖДЕРКЕ

Немачки ботаничар Карл Лихе објавио је 1878. године као сарадник „Научног часописа Карлсруа“ узбудљив опис жртвовања једне урођеничке девојке дрвету-људодеру на Мадагаскару. Научник је тврдио да је на југоистоку Мадагаскара тог лета лично присуствовао призору који је описао. Одабрана је најљупкија девојка из племена да уголи глад незаситог шумског прождрљивца.

„Дошавши пред дрво, прича ботаничар, девојка се с мукком успузала уз његово стабло. При врху је дотакла његов циноски цвет и окусила течност скривену у удубљењу у основи цветних латица. Затим је девојка сишла низ стабло и затворених очију наслонила се на њега грчевито стежући прстима његову кору. Тада су прашни конци цвета један за другим почели да се издужују, извијају према плени и обавијају тело девојке

коју је испијени напиток умртвио. Пошто су опасали труп конци су обавили девојчин врат, руке и ноге. У међувремену и дише је почело да се креће. Када се отворило указала су се два реда оштрог трња налик на чељуст. Судбина девојке била је запечаћена.“

Чудно је да у овај спретан опис злочина једне тропске биљке над живим бићем нико у своје време није посумњао. Карл Лихе је преко ноћи постао популаран и није се нашао ниједан озбиљан научник да подвргне лупи сумње ову измишљотину. Користећи тренутак халуцинације или из прејакe жудје за лажном славом научник се с успехом подругивао лакверном свету.

Међу Американцима жељеним сензација овакве приче су увек радо прихватане. Тако је истих година у САД објављен један још мање вероватан чланак који је затим

прештампаван у многим листовима широм света. Аутор прича о дрвету-змији које је нападо једног пса, ухватило га у покрету и за тили час прогутало. Штавише, аутор који је добро познавао лаковерни аудиторијум с којим је имао посла, тврдио је да стабла змије то чине јер су зла.

Данас у овакве легенде више нико не верује. Међутим, озбиљни природњаци су уста новили да биљке месождери заиста постоје. До сада је у целом свету идентификовано око 450 врста оваквих биљака. Има их на чврстом тлу, у води, неке висе на гранама дрвећа, а друге се паразитске ставе под окриће растиња у мочварама. Њихове жртве могу бити сићушне као невидљиве бактерије али и крупне као жабе. Није познато да биљке месождери једу крупније животиње.

Да би уловиле плен биљке месождери прибегавају разним лукавствима. Једне се уз-

дају у своје раскошне боје, а друге у цветове натекле од опojног нектара и посуте прахом неодољивог мириса. Чим биљка осети присуство плена нека врста нервног система хитро командује савијање латица или лишћа око жртве. Најчешће се то затварање клопке врши споро али инсекти не могу да се спасу јер их

спутава лепљива течност биљке. Из заграјаја биљке алдовранде које има у мочварама на југу Европе — код нас у Макишу и Обедској бари — каткад им и полази за руком да се ишчулају. Највећу брзину у хватању плена постиже биљка мешинка. Она расте у мочварама и водама које су споро отичу. На њеним се

петељкама налазе урне налики на боце са сићушним вратанцима. Чим плен дотакне длачице које играју улогу детектора боца-клопка се муњеви то затвори. Хитрина тих покрета је таква да је невидљива за око и могла је бити снимљена једино ултрабрзним камерама.

УЗБУДЉИВА НАУЧНА МИСТИФИКАЦИЈА

СЕКРЕТАР ИЛИ НЕЋАК

И у данашњем броју доносимо три кратке детективске приче-загонетке у којима се појављује наш познаник инспектор Вернер. За разлику од досадашњих прича, у овима инспектор треба да реши три случаја убиства. Верујемо да сте од њега научили да на сваки податак у причи обратите пажњу. За оне који не буду успели да открију преступнике решење дајемо на 14. страни.

велепоседник после смрти своје жене потпуно изменио: постао је страховита циција и закерало. Из тврдичлука је чак отпустио једину кућну помоћницу, и то баш кад су му два сина, обојица студен-ти, требало да дођу кући за летњи распуст.

У време кад се убиство догодило на имању су се, сем жртве, налазили само његови синови: студент медицине Егон и Јозеф који је студирао физику. Инспектор Вернер их обојицу пажљиво посматрао. Стајали су крај убијеног оца. Егон је имао бледу боју лица као неко ко дуго није био на свежем ваздуху. Изгледао је веома нервозан. Јозеф је бар на изглед био прибранји, али је, док је го-

А када сте ви дознали за несрећу? — запитао је Вернер Јозефа.

— Стрaховито је крикнуо. Потрчао сам низ степенице и видео га како лежи...

— Старац вас је обојицу

прилично кињно, зар не? И с новцем је цицијашно. Ипак, због тога се не убија отац.

Ти, младићу, лажеш... Ко ме се инспектор Вернер обратио тим речима? Егону или Јозефу?

НА ИСТОМ СПРАТУ

Две девојке уплашено су журиле у инспектора Вернера. Један младић који је становао у истој згради и обема био добар пријатељ, убијен је у свом стану. Тачније речено, био је отрован. Младић је имао обичај да после доброг доручка попије чашу коњака и неко му је у тај коњак усую отров.

Инспектора Вернера позвала је телефоном једна од девојака, плава и висока Кристи.

— Ви сте открили жртву? — обратио јој се инспектор Вернер.

— Да. Било је ужасно — одговорила је Кристи која је становала на истом спрату, тачно преко пута младићевог стана. — Крећула сам у канцеларију и приметила да су врата његовог стана само притворена. Нисам ништа посумњала. Помислила сам да бих могла да заврим и да му пожелим добро јутро. А он је лежао у соби, крај столице...

— И тада сте ме одмах позвали телефоном. То сте

добро учинили. А ви? — окренуо се инспектор црнокој, сунцем опалењој Елке која је на себи имала жути мантил за купање.

— Ја сам нешто приметила — одговорила је Елке — која је становала у стану одмах до убијеног младића. — Седела сам у кади. Знате, ја волим да се, чим устанем, окупам у врелој води. Дакле, седела сам у кади када су се врата отворила. Ушао је неки непознати човек. Јасно сам видела у огледалу, које у купатилу стоји супротно од врата, да не левом образу има црвену бразготину. Вриснула сам и он је одмах устукнуо. Мора да је калаузом откључао врата мог стана. Можда је погрешно? Можда је хтео да уђе у стан мога суседа?

— Једна од вас две лаже. И та ће морати да пође сакрином — изјавио је инспектор Вернер пошто је пажљиво саслушао две девојке.

Кристи

Када је инспектор Вернер ушао у радну собу богатог узвозника кафе у њој се још осећао мирис који подсећа на горак бадем. Мирис је долазио из стаклене фиоле коју је убица здробио да би усмртио своју жртву.

Убијени је лежао на скупоценом тепиху крај писачег стола на којем се налазила стона лампа од кованог гвожђа. Дубоко замишљен инспектор је припао прозору. На прозорској ласци, лежало је неколико угуинулих

мува. „Недужне жртве“, прошло му је кроз главу. Затим се инспектор вратио столу чија је плоча била беспрекорно чиста: ни угуинулих мува ни прашина није било на њој. Ни отисака прстију, сем отисака убијеног.

Инспектора је о убиству известио секретар убијеног.

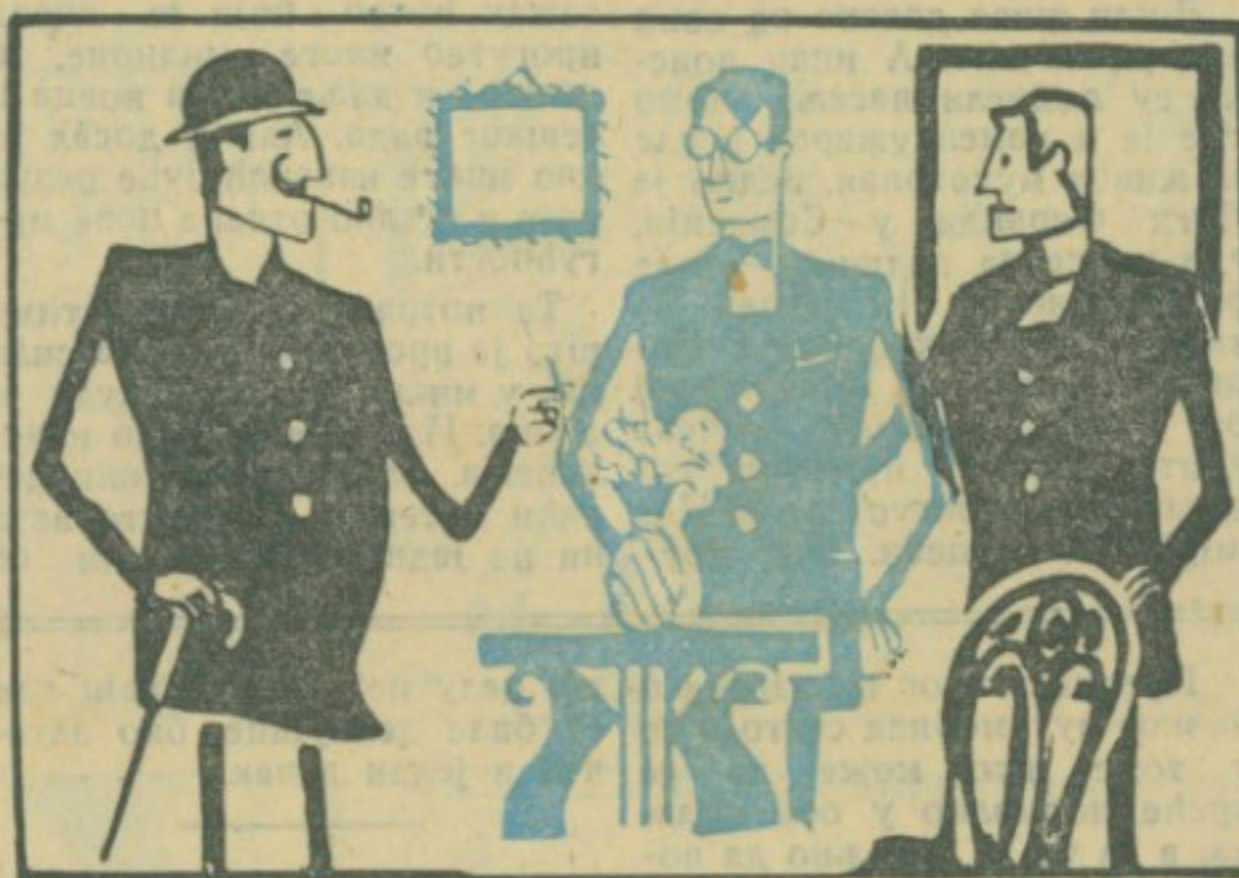
— Када сам јутрос закуцао на врата његове собе, нисам добио одговор. Куцнуо сам још неколико пута а затим ушао и угледао га на тепиху. Одмах сам вас позвао.

Нећак убијеног, кога су одмах обавестили и затражили од њега да дође, није изгледао баш сасвим трезан.

— Синоћ сам имао страховиту свађу са својим ујаком. Казао ми је да је секретара већ отпустио, а да ће мене, ако овако наставим да живим лакомислено, искључити из наслеђа. Назвао сам га егостичним идиотом и нешто сам му бацио на главу. Не сећам се шта. Залуцно сам врата за собом и отишао да вијем. Али, ја га нисам убио. Могу ли да добијем чашу воде...?

— Тренутак — рече инспектор Вернер — и пође према убици да му стави лисице на руке.

Кога је инспектор ухапсио?

УБИСТВО НА ИМАЊУ

Богати велепоседник био је ударен с леђа, вероватно тупим крајем брадве. Инспектор Вернер стигао је на имање увече. Дан који се тако трагично завршио био је прави летњи: суњан и врућ. И сада је инспектор стајао у предворју велике куће где је убијени лежао.

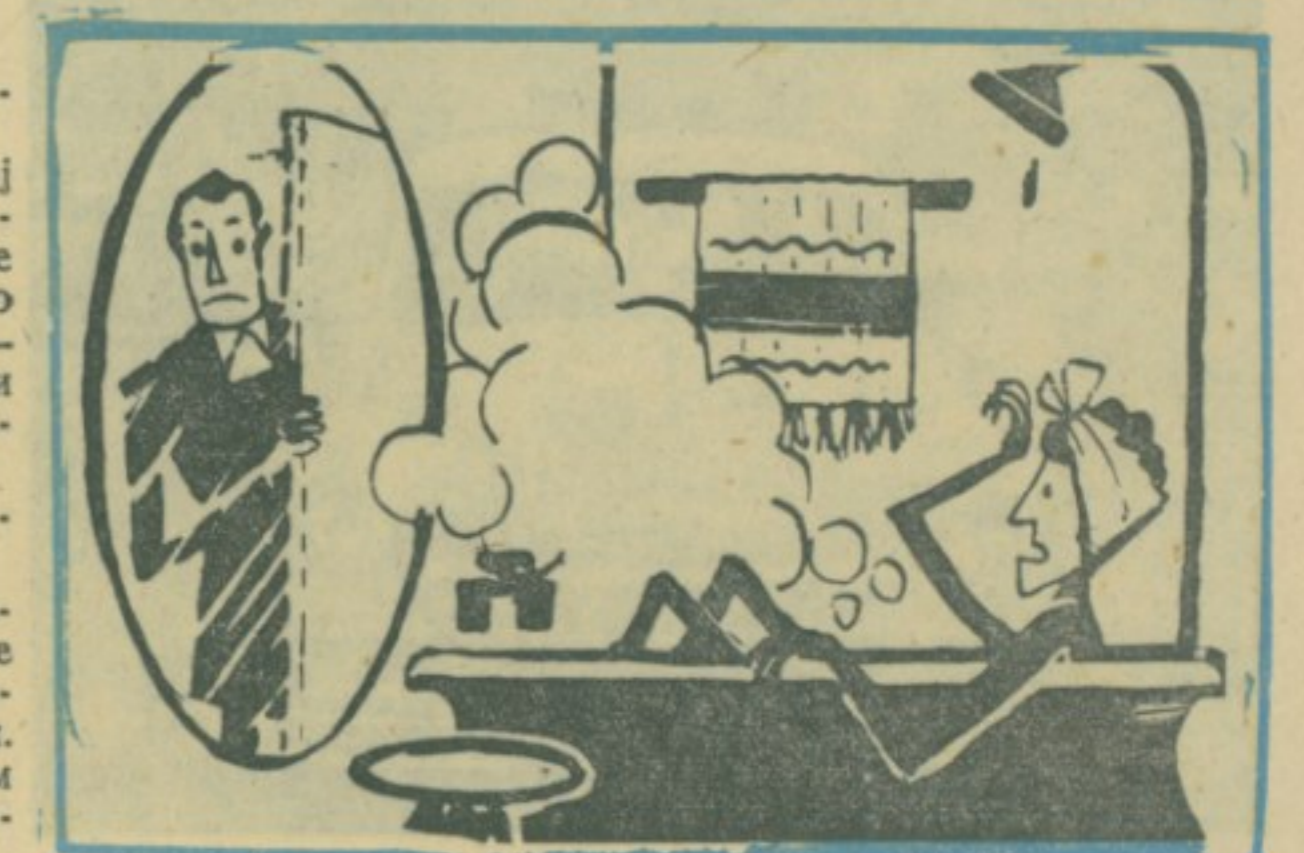
Од сеоског полицајца Вернер је већ чуо да се стари

ворио, пепео са цигарете тресао на тепих.

— Седео сам горе у својој соби — одговорио је на инспекторово питање како је провео дан и где се налазио кад се убиство догодило. — Срећивао сам материјал који ми је потребан за следећи семинарски рад.

— А ви? — обратио се инспектор Егону.

— Ја сам цео дан нешто чепао по башти. После читаве године учења човек осећа потребу за физичким радом. Улазећи у кућу открио сам убијеног оца. Било је страш-

ОПАСНОСТИ И ЧАРИ СРЕДЊОАМЕРИЧКЕ ЏУНГЛЕ

зове „сикте“ а дрво од кога потиче „јео“.

Један њујоршки апотекар заинтересовао се и поручио мању количину тог индијанског теста. Додао му је шећер, исекао је стврднуту масу у мале комадиће и понудио их својим пријатељима. Тако се родила жвакаћа гума. Њујоршки апотекар се обогатио као и многи произвођачи жвакаће гуме после њега. А сва та богатства исцеђена су из зноја, крви и страдања најнеобичнијих пустиња Латинске Америке, чиклероса.

Добијање сировина за прављење жвакаће гуме из коре дрвета „јео“ је толико незахваљан и опасан посао да се њиме баве само две врсте људи у Латинској Америци. У Мексику, на северу Јукатана, чиклероси су претежно криминалци за којима трага полиција. У суседној мексичкој провинцији Квинтана Роо чиклероси су индијански одметници који не говоре шпански. То су Индијанци који су се пре више од пола века, после једне побуне против централне мексичке власти, склонили у тај забачен и нездрав крај. Сву количину еластичног теста која дође на светско тржиште производи свега неколико стотина чиклероса који под веома тешким условима живе у тропским џунглама Централне Америке. Сви они су жртве трговца-посредника који користећи положај ових људи ван закона мизерно плаћају њихов рад, убирајући лавовски део зараде.

Чиклероси су више него ико други везали свој живот и судбину за зелени пакао. Осам месеци годишње, односно у току целе сезоне јаких киша, они трагају за доста ретким стаблима дрвета „јео“, чији су плодови изврсног укуса и представљају праву посласницу за мајмуне. Они су исто временом муниција којом узнемирани мајмуни засипају све уљезе. После нарочите обраде обилни сок дрвета „јео“ се претвара у жвакаћу гуму. Стабла су висока по 30 метара и обавијена својим верним чуварима, пузавицама чемцем, чији је сок отрован и проузрокује слепило.

Живот чиклероса би био пакао већ и због тога што дрво „јео“ лучи своје сокове искључиво у кишној сезони када се роје комарци и гамижу мрави, крље, колмојоти и други инсекти. Колмојот је ситни инсект који се увуче под кожу и учаури. Тропске болести као што је маларија и дизентерија харају у џунгли. Ленишманоза је болест коју проузрокују сићушне мушице а напада рскавичаве делове главе, нос и уши. Докази да нападања сличног као код оболелих од рака. Чиклероси напуне нос и уши током биљке хевеа која сасуши ране а затим се оболело место лако откине.

Стабла дрвета „јео“ нарочито доброг квалитета расту у гватемалској провинцији Петену. Међутим, искушења скојима се чиклероси срећу у о-

вој провинцији су још већа. Ноћу џунглом крстаре крвожедни јагуари који нападају дивље ђурке и краду чак и улов који су уморни ловци оставили крај узглавља. Занимљиво је да подмукли господар прашуме подвије реп и умакне чим чује у даљини режање интелигентне, лукаве и неверљиве пуме, која је таква мајстор камуфлаже да је ни највештији ловац не може открити. Она се појављује одједном и напада попут сенке. Посебну опасност представљају слепи мишеви — вампири. Они се хране крвљу сисара и човека. По неколико стотина вампира истовремено напада чиклеросе. Несрећни људи се бране на тај начин што се шћућуре, увуку главе у рамена и свом снагом машу великим моткама.

У сезони суше вода се нигде не може наћи. Тада су једини пријатељи чиклероса велике лијане чије гране образију чудне природне лаворе, праве резервоаре пијаће воде. Чиклероси их секу, нагну и из њих пију драгоцену течност. Занимљиво је да у џунгли живи око 20 врста пчела које производе исто толико разних врста меда. Мед велике пчела није за јело али је зато од неких пчела изврстан. Ројеви пчела налазе скровиште и праве саће у крошњама само две врсте дрвета. Чиклероси добро знају да се мед налази увек у близини места где се скупљају мали коатиси, животиње мечкастог

ПРИПРЕМЉЕНО ТЕСТО ПРЕСУЈЕ СЕ У ДРВЕНИМ КАЛУПИМА И СУШИ

изгледа које се наслађују медом. По звуку који производи удар мачете о кору дрвета чиклерос брзо открије где се налази рој пчела, па према томе и мед. Из саћа једне кошнице може се добити три-четири килограма меда. Благодет чудовишне средњоамеричке џунгле је у томе што ниједна од 20 врста пчела, које настањују шуме, не уједа.

Праву напаст у прашуми представљају крда малих али опасних дивљих свиња пекариса. По неколико десетина, па чак и стотину јарос-

У ПАКАУ ЧИКЛЕРОСА

них животиња напада истовремено. У таквој ситуацији сваки опрезни ловац се добро чува да не опали. Јер, опазе ли га дивље свиње, нема те силе на свету која би га могла спасти. Тек када прође стижија чиклерос се усуди да опали на неко залутало прасе. Дивље свиње су у тим крајевима тако опаке да се човек не може спасти чак ни ако се успуже на врх глатког дрвета. Примете ли га, оне опколе дрво и упорно рију

драгоцену помоћ представљају челични крампови причвршћени за његове цицеле. Пре него што почне с пењањем чиклерос закује за стабло при основи, нарочито гумену торбу у коју се слива сок дрвета чију кору засеца у облику слова V. За време рада чиклерос се ослања на уже које обавије око дрвета. Да би добио пет до осам килограма еластичне течности мора на много места да засече дрво. При том треба добро да pazi да не затвори круг јер би у том случају драгоцену дрво угинуло. Искоришћено дрво опоравља се пет година а затим се може поново експлоатисати.

У свом послу чиклероси више су окачени на вертикалном стаблу 20 до 30 метара изнад земље. Стога није чудо што им се често догађају несрећни случајеви. С правом се за-нат чиклероса сматра опасним као алпинизам.

По повратку у логор сакупљени сок се сипа у велики непромочиви јак. Када скупи довољну количину сока чиклерос га кува у нарочитом казану. Вода испари а сок се претвара у меко, мрко тесто. Затим се оно ставља у дрвене калупе у којима очврсне. При премљени и упаковани комади се транспортују до откупне станице.

ЛАЖНИ ХЕРКУЛЕС И АПОЛОН

Овај антички фалсификат стар је 2.500 година.

Овај лажни новчић с ликом Херкула исковао је фалсификатор из старогрчког града Акарана, у 3. веку пре наше ере.

Лажна Аполонска лира из 4. века пре наше ере.

Златник Луја XVIII такође је фалсификат.

Још је вавилонски цар Хамураби, који је владао пре три и по хиљаде година, предвидео у свом законику: ако неко смањи тежину сребрних новчића биће јавно изобличен и бачен у воду. Једноставније речено — биће удављен. Али, археолози су се не једном осведочили да ни Хамураби а ни други владари и законодавци античког доба нису могли да искорене лакомо племе фалсификатора.

У многим музејима и приватним колекцијама налазе се читаве збирке фалсификованог новца из разних земаља и свих епоха. То читаво море фалсификата проучавало је не једно поколење нумизматичара и историчара који су израдили каталоге фалсификованог новца, нарочито грчког и римског. Понекад чак ни најискуснији археолози и нумизматичари не могу да разликују фалсификат од оригинала. Јер, антички новац било је лако фалсификовати пошто им облик није био правилан и тежина стална.

Занимљиво је да су већто фалсификовани новчићи из старог века данас достигли такву цену о каквој тадашњи фалсификатори нису ни сањали. Како би се зачудно познати сиракушки фалсификатор који је живео пре много векова кад би могао да чује да је његово „дело“ достигло цену од преко милион динара. А он је ризиковао живот за свега једну декадрахму.

На једном хектару шуме тешко ће се наћи више од једног до два дрвета „јео“. Често се изгуби доста времена док се пронађе жељено стабло. Тада се чиклерос као прави акробата успуже уз њега.

Док се лифт спушта или пење особа која је у њему може да очисти своје цицеле, сасвим једноставно стављајући једну па другу ногу на аутоматски чистач.

Подаци извађени из Статистичког годишњака Уједињених нација показују да се сваке секунде на Земљи рађа двоје деце. Број становника данас износи 3.220.000 а 2000. године премашеће 7 милијарди.

Светски рекорд лета у висину потукао је један балонсонда својина Берлинског метеоролошког института попеш се на висину од 50.550 метара.

Французи пију 6 милијарди литара вина годишње, сто милиона литара чистог алкохола и 87 милиона литара безалкохолних пића.

П рича о жвакаћој гуми је скорог датума. Стицајем околности она је ишла укорак с грмљавином мексичке револуције с почетка овог века. Бежећи из своје земље, један мексички генерал је нашао уточиште у Њујорку. Генерал је био веома нервозан човек и његова околина је убрзо приметила да он од јутра до мрака жваће неку чудну, еластичну белу масу.

„То је прастари обичај Индијанаца из мог краја“ — одговарао је Лопез де Сантана на питање љубопитљивих Американаца шта жваће. Његов завичај је био на југу Мексика. Гума коју је жвакао се на индијанском дијалекту

ШАРЕНА ВРТИШКА

АСПАРАГУС ЗА ЖИВОТ

Једном дубоком гласу могу да „захвале“ два разбојника што су доспела пред лондонски суд који их је осудио на десет година строгог затвора.

Разбојници су напали две старице, седамдесет четворогодишњу Цеси Вуд и њену нешто млађу сестру Флоренс Бикертон. У гужви која је настала, јер су нападнута одбиле да нападачима предаду своју уштећевину, изненада је одјекуно дубок глас: „Шта се то догађа, шта се то догађа?“. Уплашени, провалници су побегли не одневши ништа из стана.

Сестре су у знак захвалности даровале свом спасиоцу једну сочну гранчицу аспарагуса. Јер, спасилац је био њихов папагај Бил.

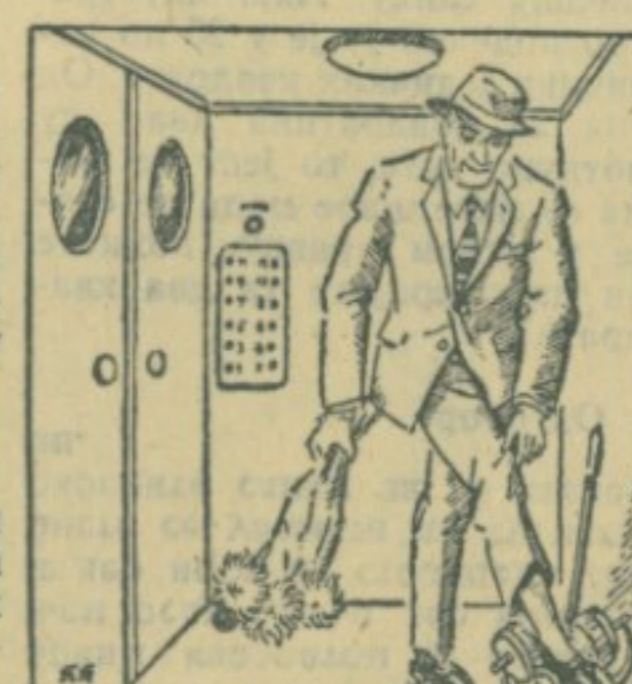
Италијански биолози сматрају да се њихова земља налази на првом месту у потрошњи воћа: сваки Италијан просечно годишње поједе 77 килограма воћа; за њима дала је Немци са 72 килограма а Французима припада тек на 19. место са једва 37 килограма по особи.

Краљевска кућа Данске поседује два дугмета са Наполеоновог капута. Дугмад су украшена мозаиком и представљају лик Атенеја, а уоквирена су златом и бисерима. Свако ово дугме има у пречнику 2,5 сантиметра.

Најстарије вино у Шпанији има више од 150 година. Има га свега пет литара и њих брижљиво чува једна породица из места Тудел у Навари. Овај крчаг вина с тешком муком је одбрањен од Наполеонских војника.

Три канадска микробиолога са Универзитета Сакатун пронашли су нови антибиотик под именом „миксин“, који је способен да уништи знатно већи број микроба него досад познати антибиотици.

ЧИСТАЧ У ЛИФТУ

У приватним стамбеним зградама у Енглеској уведени су нови лифтови са апаратом

ПРОДАВАЧИЦА НОВИНА

ПРОСЛАВЉЕНИ ТАЈНИ АГЕНТ ПОКРЕТА ОТПОРА

Нимало не личи на неустранивог тајног агента који је спасао стотине живота америчких и британских воздухопловаца и чланова Покрета отпора. Мала је растом, седа, увек обучена у црно, има благ али одлучан глас. Свака њена реч изражава љубазност малог човека. Деценијама је продавала новине у kiosку на авенији Марсо у Паризу. Не носи одликовања мада је примила десетак највиших. Зове се Денис Морен и данас има 67 година. Тиху славу конспиративног хероја је стекла између 1941 и 1944. године. Заслуге су је у том кратком ратном периоду, учиниле официрем Легије части, официрем Британске империјалне медаље, америчке Медаље слободе и белгијске Медаље Светог Ђорџа. Одликована је орденом Покрета отпора, Ратним крстом са пурпурним звездама, њено име је са најлепшим почастима прочитано пред свим јединицама Француске армије, носилац је Медаље добровољаца француских слободних снага. Све ове медаље је примила због тога што је, између осталог, спаса 50 америчких падобранца, 35 енглеских тајних агената, 13 бораца француског и белгијског покрета отпора. О својим херојским подвизима говори једноставно, скромно, без великих речи.

Све је почело 1941. године. Једна изузетна околност је ишла у прилог Денисине патриотске активности. Станова-

ла је иза зидина Хотела „Инвалида“ који су реквизирали Немци и учинили га својом тврђавом усред Париза. Њен муж, вишеструки инвалид из Првог светског рата, био настојник велике зграде. Нико осим Денисе и њеног мужа без нарочите дозволе која се тешко добијала, није смео да улази у немачки бастион. Ноћу су Моренови кроз једна скривена врата, чије су кључеве једино они држали, примали необичне госте: падобранце, борце Покрета отпора, тајне савезничке агенте. Немачки стражари су убрзо упознали благи лик „маме“ Морен и пропустили је у свако доба уз љубазан осмех. А она је улазила у то осипно гнездо руку под руку са најпознатијим савезничким обавештајцима, за којима су широм Европе биле расписане потернице. Денис их је представљала стражарима као своје рођаке. Људима без исправа, прегладнелим и остављеним на милост и немилост Гестапоу, Денис је пружала уточиште и одела, а да би у то ратно време оскудице могла да их нахрани почела је да гаји питоме зечеве. За то време њен муж приступило је групи од 11 чланова Покрета отпора која је у Паризу штампала конспиративни антинемачки лист. Поред прихватања савезничких падобранца и људи из Покрета отпора, Денис је свакодневно пратила покрете немачких трупа, beleжила општења проузрокована бомбардовањима и те податке радио-путем сла-

савезницима. У том су јој по-слу главни сарадници били ватрогасци, који су док су гасили пожар фотографисали призоре разарања. У току 1942. године Денис је добила нов задатак. Треба-ло је да прихвати америчке и британске падобранце, који су се спасли из оборених авиона, да их привремено сакрије, снабде цивилним оделом, а затим одведе до шпанске границе или до британских бродова који су ноћу долазили близу обале. И овај задатак је пожртвована Денис успешно обавила.

Један од својих најубудљивијих доживљаја имала је када је пратила неког Американаца, плавокосог цинга, на станицу Аустерлиц, где га је чекао један бивши француски пилот који је требало да га спроведе до шпанске границе. Американац је имао лажне ис-

приметили у чему је ствар. Тада је дошло до израза солидарности људи поробљене Европе; спроводник воза се насмешио а путници су се претварали као да ништа нису чули.

Срећа је у много махова послужила Денис Морен и њеног мужа. Није јој било лако да са једним Канађанином високом два метра, скоро беле косе и са мрким пергама по лицу, изађе руку под руку из Хотела „Инвалида“. Стражари су их загледали и одмјеравали. Сваког тренутка очекивала је да чује кобну реч „халт!“ Међутим, све се добро завршило. Једном приликом је истовремено дала коначиште петорици падобранца. У доба окупацијских ограничења било је тешко наћи толико цивилних одела за њих. Једном је, опет примила авијатичара са опекотинама

намерно оставио своју цепену лампу. Шест минута по његовом одласку чуло се звоно. Моренови су поверовали да се он враћа по лампу и нису умакли на друга врата, што су могли учинити. Отворили су врата не сумњајући у издају и гестаповци су их дочекали са упереним машинкама.

Моренови и њихова кћерка су одведени у Гестапо у Улицу Сосер. Супрузи су избити нани а затим подвргнути мучењима. Двадесетогодишњу Ивет су поштедели. Међутим, њихова уста су за Гестапо остала затворена. Војни суд их је после суђења, које је трајало само пет минута, осудио на смрт. Послати су у Равенсбрук. На своју срећу, Денис се разболела од дизентерије. Извршење српне казне је одложено. Када је изишла из болнице логор је евакуисан. Искрпена, превалила

праве али није знао ниједне француске речи. Зато је требало да глуми глувономом. Све је било у реду али у тренутку када је воз требало да крене Американац је приметио да је у рукама Денисине кћерке Ивет заборавио пакет са храном. Потпуно заборавивши на улогу глувономог почео је са прозора вагона да виче на енглеском: „Ивет, Мај пекиџ!, мај пекиџ! (мој пакеџ)“. Његов пратилац га је тако ударио лактом у стомак да се Америкаац скоро оневестио. Међутим, спроводник воза и неколико путника су

другог степена. Требало је хитно наћи лекара.

Пред крај рата Покрет отпора је претворио стан Моренових у скривено мунитије и оружја. Кроз тајна врата су анонимни ноћни посетиоци доносили митраљезе, пушке и експлозив. Кроз та иста врата је Гестапо у свитање 5. јула 1944. године продро у стан ових храбрих француских конспиратора. Једна издајник који се увукао у редове Покрета отпора, саопштио је Гестапоу где се налази тајни улаз. Приликом једне посете Мореновима он је

је 300 километара пешице у поворци осуђеника. Више од половине затвореника остало је у шанчевима крај пута. Крајем априла 1945. године америчка армија је ослободила Саксонију. Денис Морен је тада била тешко болесна. Пребацили су је у једну пољску болницу где јој је пружена помоћ. Када је оздравила репатрирана је за Париз. Тамо је сазнала да је њен муж у депортацији умро. „Све сам учинила јер сам морала то да чиним, каже скромно Денис. Учинила бих поново ако би било потребно.

Јесте ли већ чули за...

... чувена Мамутска пећина у америчкој савезној држави Кентакију има 241 километар

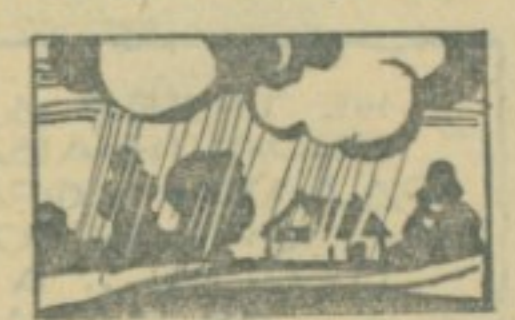
подземних ходника и неколико десетина „дворана“ распоређених на пет разних нивоа.

... пошто је три пута узастопце пао на испиту један студент са Новог Зеланда тужио је свој универзитет и тражио новчану одштету од професора који га нису добро учили и омогућили му да постигне успех.

... Французи троше просечно 9,57 килограма сира годишње и према томе и даље остају највећи потрошачи ове намирнице на свету. Белгијанци троше 6,17 килограма по становнику; Немци — 4,40; Италијани — 7,76; а Низоземци — 7,71.

... Енглези имају закон који забрањује слање животиња — поштом.

... Енглец Џон Шток провео је 32 дана и 14 часова у једном бурету на врху једног телеграфског стуба у Бирмингему и тиме је за 31 час потукао досадашњи британски рекорд.

... на Земљу сваког секунда падне просечно 15 милиона тона кише.

СЕЂАЊЕ ЈЕДНОГ ДЕЧАКА НА ПОСЛЕДЊЕ ДАНЕ ДИВЉЕГ ЗАПАДА

ПОСЛЕДЊЕ БЕКСТВО

Када је једног поподневна дедина коњ стигао сам кући са прекинутим уздама био сам се озбиљно уплашио. „Шта је било са дедом?“ — „питао сам се. После једног сата појавио се дедо сав прањав и одмах почео да виче: „Оседлај ми једног одморног коња и одвежи пса! Пожурни!“

Необично сам желео да дознам шта се догодило али није био тренутак да то питам. Али када сам му привео коња и пустио пса нисам могао да се уздржим а да га не запитам шта се то збило. „Овај проклети бик поново ми умакао и оборио коња“. Из дединог причања дознао сам да

је наишао на страшног дивљег рогог бика који је био уцењен и кога је свако могао убити. Људи су га годинама гонили али нису успевали да га ухвате. Дедо је покушао да га ухвати ласом али снажни бик је покидао ласо, оборио деду с коња и побегао.

Дедо је хтео да се освети биму. Дозволио је да и ја пођем с њим. Кренули смо и испред нас је трчао наш пас Ретлер. Имао сам тада 15 година и био сам необично забуђен јер је то било први пут да идем у потеру за уцењеним биком. Раније је било много више тих бикова који су слободно живели и о којима ни-

ко није водио рачуна али су постепено сви поубијани. Тај бик, једини који је остао у читавом крају, био је веома снажан и лукав. Имао је необично дуге и снажне рогове до којих су страдали многи домаћи бикови, коњи па чак и људи.

После више од једног сата јахања Ретлер је напунио траг и почео да кевће. Његов глас одјекивао је преко брежуљака. Али тек када је сунце почело да залази угледали смо лукавог бика. Дедо није намеравао да га убије већ да га пошто-пото ухвати живог да би му „показао“ да је ипак вештији од њега. И на крају, захваљујући свежим ко-

њима а нарочито Ретлеру који је био прилично изморно старог бика, дедо је успео да му набаци на врат два ласа. Савладали смо га.

Дедо је спутао биму ноге ласом тако да је могао да прави сасвим мале кораке, то јест није могао да трчи па према томе ни да напада другу сточку или коње. Победоносно смо се враћали кући, док је дедо целим путем причао о старим добрим временима када су ловили уцењене бикове.

Када је свануло молио сам деду да одем да обиђем бика и да видим како подноси ропство. „Ништа му неће бити“ — рекао је дедо. Ипак ми је дозволио да одем и обиђем старог бика према коме сам осећао некакву наклоност баш зато што је тако дуго успевао да измакне свим хајкама. Жао ми је било што, ето сада, треба да страда од наше руке.

Дедо је имао добро срце и вероватно је и њему било жао старог разбојника, како је често називао бика, и зато је и сам пожурнио да ми се придружи. Приближили смо се месту где смо га спутаног оставили у честару. Тамо га није било. Почео сам да се плашим да му се нешто није десило а у исто време и да

се радујем јер сам помишљао да је можда поново умакао.

Када смо дошли до једног густог честара видели смо старог бика како лежи. Пришли смо му сасвим близу, али се он није мицао. Скочио сам с коња али ми дедо није дао да му се приближим. Бацно је камен према њему. Бик се ни-

је померио. Тада смо видели да је стари разбојник мртав. Почео сам да плачем. Дедо ме је тешио: „Има дивљих животиња које не подnose ропство. За њих је живот исто што и слобода, а без слободе нема им живота. Тако је урадио и стари разбојник. Више је волео да угуше него да живи у ропству. Нисам желео да га убијем из пушке али, ето, ненамерно сам га ипак убих. Буди задовољан да нам је и овом приликом умакао и то заувек. Ипак је он победно“.

ФОТЕЉА С ХЛАЂЕЊЕМ

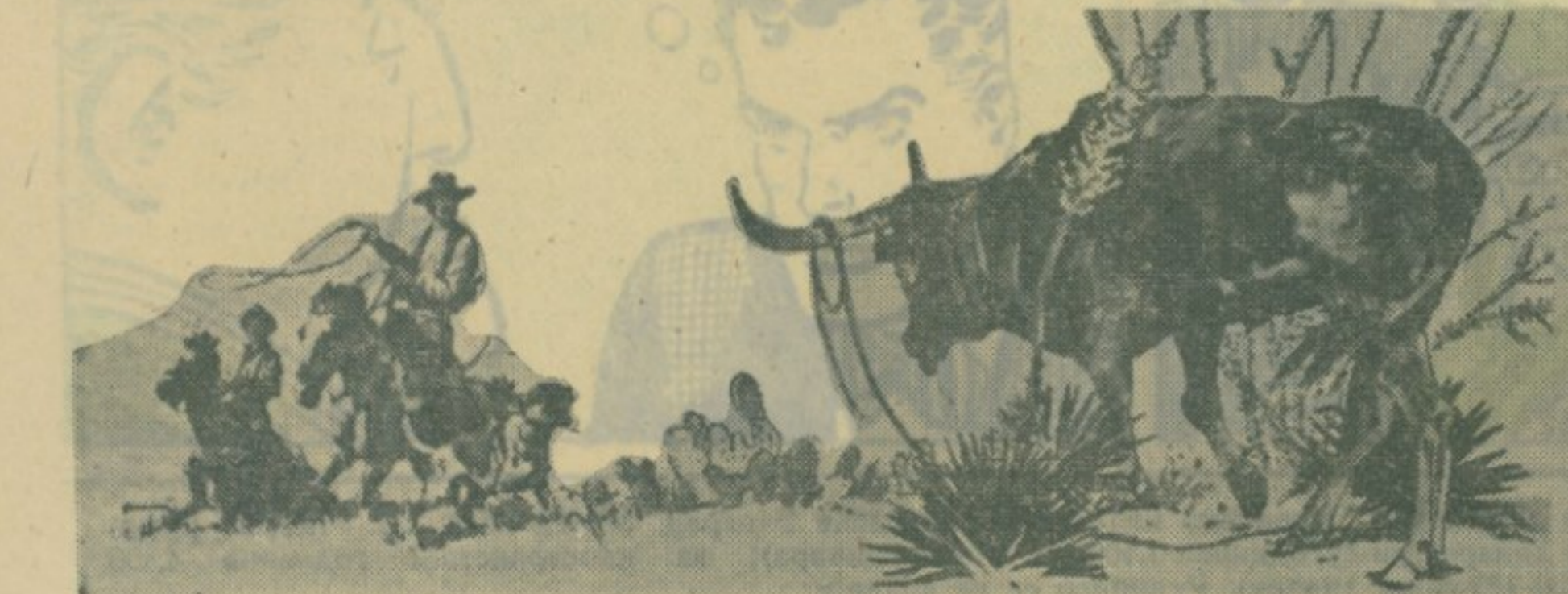

тилатора а ваздух из њега пробија кроз штофану пресвлаку јастука. Притиском на дугме са једне стране фотеље може да се подешава довод ваздуха.

ЧЕТКА ЗА ЖИРАФУ

Недавно је управа градског музеја у Преторији у Јужној Африци позвала у помоћ службеника једног предузећа за чистоћу да би очистили њихов експонат: пуњењу жирафу. Да би обавио свој посао чистач је морао због жирафиног врата да направи дршку дугачку 5,5 метара и на њу стави четку.

Фотеље са „ваздушним хлађењем“ продаје једна француска фабрика намештаја. Кад се седне на јастуче тежином тела се изазове рад вен-

WALT
DISNEY

МИКИ

ЦОНИ ХАЗАРД ФРЕНК РОБИН

